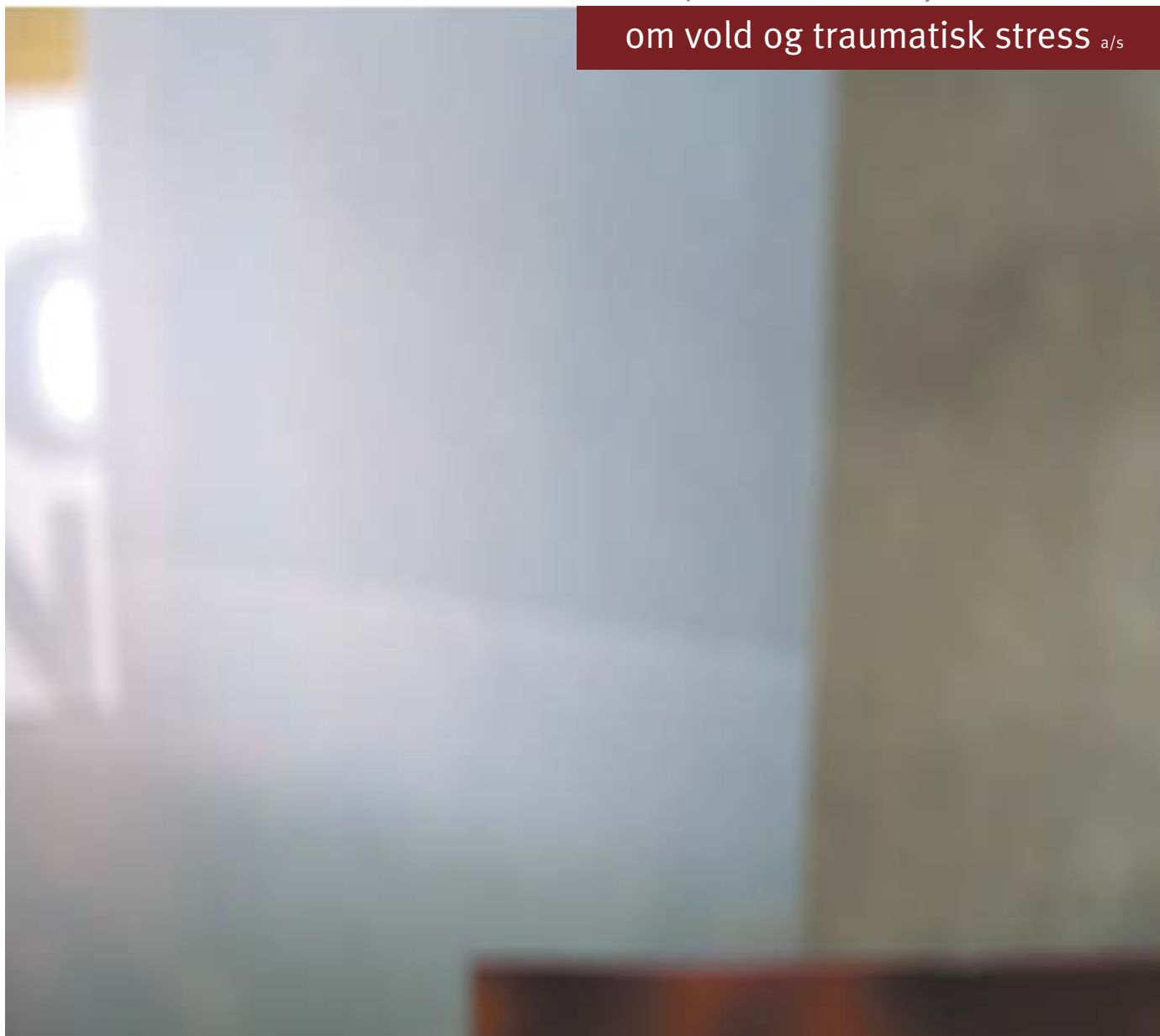

Randi Saur, Arnt Even Hustad, Trond Heir

Voldsforebygging i Norge

Aktiviteter og tiltak mot vold i nære relasjoner

Nasjonalt kunnskapssenter
om vold og traumatisk stress a/s

www.nkvts.no

KRÅD

Det kriminalitetsforebyggende råd

Voldsforebygging i Norge

Aktiviteter og tiltak mot vold i nære relasjoner

Randi Saur, Arnt Even Hustad, Trond Heir

2011

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble stiftet 17.november 2003. Selskapet er et datterselskap av UNIRAND AS, som er heleid av Universitetet i Oslo.

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene

- Vold
- Seksuelle overgrep
- Flyktninger/asylsøkere
- Katastrofer
- Andre traumatiske hendelser

Senteret samarbeider med de fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) samt relevante kliniske miljøer, forskningsinstitusjoner og faginstanser, nasjonalt og internasjonalt.

Ved Universitetet i Oslo driver senteret en Master i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, sammen med Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) og Nasjonalt senter for selvmords-forskning og forebygging (NSSF).

Alle rapporter og notater fra senteret er tilgjengelige i fulltekst på våre hjemmesider nkvts.no under «biblioteket».

Senteret gjennomfører prosjekter som er finansiert av departementer og direktorater, Norges forskningsråd, frivillige organisasjoner og andre.

Bak opprettelsen og drift av senteret står:

Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis og politidepartementet, Forsvarsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

ISBN 978-82-8122-045-4 (Trykk)

ISBN 978-82-8122-050-8 (Pdf)

ISSN 0809-9103

Henvendelse vedrørende publikasjonen rettes til Nasjonal kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Kontaktinformasjon på www.nkvts.no

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)

Det kriminalitetsforebyggende råd er regjeringens spesialorgan for forebygging av kriminalitet

KRÅDs oppgave er å bidra aktivt til en samordning av de ulike forebyggende tiltakene i kriminalpolitikken, og rådet har et særlig fokus rettet mot barn og unge.

KRÅD har innført en egen modell for samordning av lokale, kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT-modellen), som i dag brukes av nærmere 200 norske kommuner. Administrativt er rådet knyttet til Justisdepartementet.

Rådet skal – med særlig oppmerksomhet rettet mot barn og ungdom – ha følgende primære oppgaver:

- ta initiativ til, stimulere og støtte det kriminalitetsforebyggende arbeid sentralt og lokalt med særlig søkelys på utviklingen av nasjonale tiltak som kan fremme det lokale arbeidet
- aktivt søke samarbeid med andre myndigheter og organisasjoner og gi råd og veiledning om utvikling av kriminalitetsforebyggende strategier og tiltak på eget initiativ, i samråd med eller på oppdrag fra Justis- og politidepartementet eller andre departement utføre oppgaver, uttale seg og gi høringsuttalelser i relevante saker
- bidra til å avdekke eventuelle behov for forskning på dette området
bidra til økt bevissthet om viktigheten av forebygging på alle nivåer i samfunnet
- delta aktivt i samfunnsdebatten, især på den kriminalpolitiske arena

Forord

Vold i nære relasjoner skaper utrygge levevilkår for barn og voksne. Vold kan føre til alvorlige fysiske, psykologiske og sosiale problemer for de involverte. All bruk av vold er i strid med norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter.

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet i det norske samfunn de siste 30 år. Forskning har i løpet av denne perioden utviklet seg til å omfatte et mer sammensatt bilde av konsekvenser; fra å være mest opptatt av fysiske skader, til også å inkludere økonomiske, sosiale og psykologiske ettervirkninger. Vold virker ødeleggende på trygghet, selvfølelse og livskvalitet. Både forskning og klinisk arbeid har gitt oss kunnskap om at vold i familien berører alle de involverte, både de som er direkte utsatt, de som selv utøver vold, og de som lever med andres vold.

De ti siste årene har det vært utført flere undersøkelser av omfanget av vold i nære relasjoner. Undersøkelsene viser at både kvinner og menn i alle aldre utsettes for vold. Grov vold i parforhold rammer i større grad kvinner. Ett av ti norske barn opplever at foreldre utsettes for vold, mange av disse er også selv direkte utsatt.

I Norge har offentlige myndigheter tatt initiativ til ulike aktiviteter og programmer for å forebygge og redusere virkningene av vold. Det dreier seg om tiltak innen undervisning, kunnskapsformidling, holdningsskapende arbeid, hjelpe- og behandlingstilbud. I tillegg er en rekke frivillige organisasjoner viktige bidragsyttere på feltet .

Rapporten *Voldsforebygging i Norge* gir en oversikt over tiltak som skal kunne forebygge vold i Norge, med vekt på organisering, arbeidsmetoder og målgrupper. Rapporten har som mål å gi oversikt over relevante voldsforebyggende tiltak i Norge pr. 2011.

Vi ønsker med dette å bidra til å utveksle nasjonale erfaringer med andre som planlegger å gjennomføre tiltak på det voldsforebyggende området.

Oslo, september 2011

Trond Heir
Prosjektleder

Takk

Bak denne rapporten står flere bidragsytere. Takk til dere som sendte inn beskrivelser av aktiviteter til oss og gjorde denne undersøkelsen mulig!

En spesiell takk til Ole Kristian Hjemdal for lesing og verdifulle innspill under utarbeidelse av rapporten. Takk også til Inger Lise Johnsrud for korrekturlesing og til Solveig Laugerud for hjelp med utforming av rapportene.

Innhold

Summary	9
Oppsummering	9
Voldsforebygging i Norge	11
Bakgrunn for rapporten	11
Hvordan oppdraget er løst	11
Avgrensning og definisjoner	11
Rapportens oppbygging	11
Forebygging av vold i nære relasjoner i Norge	12
Et lite land med lav forekomst av vold	12
Historikk	12
Politiske incentiver og oppfølging	13
Aktiviteter og handlingsplaner mot vold	14
Tre nasjonale handlingsplaner	14
Straffebestemmelser og politiarbeid som voldsforebyggende aktiviteter.	15
Voldsforebyggende aktiviteter i Norge pr 2011	16
Om kartleggingen	16
Begreper og modeller	16
Overordnede strategier i voldsforebygging	17
Tabelloppsett og lesing av tabeller	17
A: Undervisning, veiledning og kunnskapsformidling	17
A-1: Type aktivitet/program	17
A-2: Ansvarlig organisasjon	18
A-3: Hva som forebygges	18
A-4: Målgrupper for undervisningsstrategier	18
A-5: Arbeidsmetoder	19
A-6: Evaluering av undervisning og kunnskapsformidling	19
B: Forebygging gjennom Hjelpetiltak/behandling/selvhjelp/megling etc.	20
B-1: Type aktivitet/program	20
B-2: Ansvarlige organisasjoner	20
B-3: Hva som forebygges	20
B-4: Målgrupper for Hjelpetiltak, behandling m.m.	20
B-5: Arbeidsmetoder i hjelpetiltak og behandling	20
B-6: Evaluering av forebyggende hjelpetiltak og behandling	21
C: Holdningskampanjer og informasjonsmateriell m.m.	22
C-1: Type aktivitet/program	22
C-2: Ansvarlige organisasjoner	22
C-3: Hva som forebygges	22
C-4: Målgrupper	22

C-5: Arbeidsmetoder	23
C-6: Evaluering av kampanjer og informasjon som voldsforebyggende aktivitet	23
Konklusjon	24
Tabeller	25
Tabell 1: Forebygging gjennom undervisning og kunnskapsformidling –Tabell	26
Tabell 2: Forebygging gjennom hjelpetiltak/behandling/selvhjelp/megling	44
Tabell 3: Forebygging gjennom holdningskampanjer, informasjonsmateriell etc.	56
Tabell 4: Andre aktiviteter relatert til voldsforebygging	64
Litteratur	66
Vedlegg 1:	67

Summary

Domestic violence has received increased attention in the Norwegian society in the last 30 years. A number of activities and programs have emerged. The purpose of this project has been to collect, systematize and disseminate examples of violence prevention, with emphasis on violence in close relationships.

Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies and The Norwegian National Crime Prevention have collaborated on the collection of information on violence prevention activities in Norway.

The result is a report that shows a wide and comprehensive range of preventive initiatives. Most programs are run by public authorities or by NGOs with government support. The activities have been systematized as teaching /knowledge dissemination, assistance /treatment/therapy, information strategies and research projects, where most measures seem to be on education/knowledge dissemination.

Violence prevention is a priority task for the government and the public sector in Norway. Few of the ongoing activities are evaluated, and the effectiveness of the projects is rarely documented.

Oppsummering

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet i det norske samfunn de siste 30 år. En rekke tiltak og program har vokst fram. Hensikten med denne rapporten har vært å samle, systematisere og formidle eksempler på forebyggende arbeid med vekt på vold i nære relasjoner.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og Kriminalitetsforebyggende råd har samarbeidet om innhenting av opplysninger om forebyggende aktiviteter og programmer.

Resultatet er en rapport som viser et bredt og omfattende spekter av forebyggende tiltak.

Disse er i all hovedsak drevet i offentlig regi eller av frivillige organisasjoner med offentlig støtte. Samarbeid mellom flere aktører er vanlig. Mange av aktivitetene er initiert av myndighetene gjennom nasjonale handlingsplaner, noe som også medfører finansiering.

Forebygging av vold er en prioritert oppgave for det offentlige i Norge. Få av de igangsatte tiltakene er evaluert, og det er lite dokumentasjon av effekten av tiltakene.

Voldsforebygging i Norge

Bakgrunn for rapporten

Helsedirektoratet har gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å gi et sammendrag av programmer og aktiviteter rettet mot voldsforebygging i Norge, med tanke på arbeidsmetoder, målgrupper, organisering og evaluering av effekt. Videre var det ønsket en beskrivelse av NKVTSs aktuelle forskningsprosjekter på dette feltet samt informasjon om undervisningstilbud som kan være av betydning for forebygging av vold.

Hvordan oppdraget er løst

Det falt naturlig å dele oppdraget i to, hvorav denne rapporten omhandler voldsforebygging i Norge pr 2011, belyst med eksempler. Kunnskap om programmer og aktiviteter rettet mot voldsforebygging ble innhentet ved å gjøre en enkel kartlegging hvor offentlige instanser og frivillige organisasjoner ble oppfordret til å melde inn hva de gjorde med hensyn til voldsforebyggende aktiviteter. Nesten 90 instanser har gitt oss informasjon om sine aktiviteter. Resultatet er systematisert i tabeller og oppsummert med hensyn til aktivitetstyper, organisering, arbeidsmetoder, målgrupper, og evaluering av effekt, innenfor tre hovedstrategier av voldsforebygging.

I en separat rapport, *Voldsforebyggende forskning og undervisning ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)*, er det redegjort for forsknings- og utviklingsprosjekter samt undervisning som har voldsforebyggende formål (Saur, Hjemdal, and Heir 2011).

Avgrensning og definisjoner

Temaet *voldsforebygging* er i denne rapporten avgrenset til å gjelde forebygging av *vold i nære relasjoner*. Med *forebyggende aktiviteter* menes her organiserte aktivi-

teter som har som formål å forebygge fysisk, psykisk eller materiell vold, seksuelle overgrep, barnemishandling og avstraffelse av barn, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og drap. *Termen nære relasjoner* innebærer i denne sammenhengen at en er indirekte eller direkte rammet av vold som utøves av- og mot noen innenfor en familierelasjon eller der familierelasjoner er brutt, av/mot kjærester, ekskjærester, nære venner eller omgangsvenner.

Faktorer på samfunnsnivå (for eksempel grad av likestilling, økonomisk fordeling, tilgang til utdanning og arbeid, marginalisering, alkoholpolitikk osv.) som kan bidra til å fremme eller forebygge vold i samfunnet er viktig å identifisere og drøfte når det gjelder nasjonale strategier for forebygging av vold (WHO 2010). Vi har imidlertid ikke funnet plass til en spesifikk drøfting av slike faktorer innenfor denne rapportens rammer.

Rapportens oppbygging

Rapporten *Voldsforebygging i Norge* består av tre hoveddeler:

I første del omtales bakgrunn for rapporten, hvordan oppdraget er løst og avgrensninger.

I andre del gis det en generell beskrivelse av *forebygging av vold i nære relasjoner* i Norge de siste 30 år, med hovedvekt på utvikling av feltet *vold i nære relasjoner*.

I den tredje delen gjennomgås resultatene av kartlagte voldsforebyggende aktiviteter og programmer i Norge pr. 2011. De kartlagte eksemplene inngår i et eget tabelloppsett.

Forebygging av vold i nære relasjoner i Norge

Et lite land med lav forekomst av vold

I verdensmålestokk er Norge et land med få innbyggere, en befolkning i underkant av 5 millioner, spredt over 429 kommuner. Nesten 600 000 av disse bor i Oslo. Sammenlignet med mange andre land har Norge et lavt voldsnivå. I følge Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser i tidsrommet 1987–2007 oppgir rundt 5 prosent av den voksne befolkningen i Norge utsatthet for vold eller trusler om vold i løpet av det siste året. De siste 10 årene har tallene vært stabile. En ser heller ikke signifikante forskjeller mellom voldsutsatthet i levekårsundersøkelsene i 1983 og 2007 (Lid and R.J.Stene 2010). Den lave voldsforekomsten i Norge kan forstås i lys av karakteristika ved samfunnet som et kjønnslikestilt samfunn, med lav arbeidsledighet¹, god tilgang til utdanning, god økonomi og en god inntektsfordeling, sammenlignet med andre land. Som i de fleste andre land er imidlertid forekomsten av vold høyere i befolkningsgrupper som er avhengige av offentlige ytelser, som er arbeidsløse og har lavere utdanning. (Haaland, Clausen, and Schei 2005; Mossige and Dyb 2009; Pape and Stefansen 2004).

Det norske samfunnet preges av en sosial tetthet og stor grad av samvirke mellom ulike samfunnsinstitusjoner. Befolkningens nærhet til samfunnsinstitusjonene gjør at små og konkrete aktiviteter i lokalsamfunn og kommuner kan få betydelige virkninger. Og motsatt kan statlige initiativ ha stor gjennomslagskraft lokalt når det er tverrpolitisk enighet om tiltakene og en allmenn forståelse av at det dreier seg om problemområder som krever samordnet handling.

Historikk

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet i det norske samfunn de siste 30 år, og en rekke hjelpetiltak og programmer har vokst fram. I de tidlige fasene ble aktivitetene først og fremst rettet mot trygghetsskapende hjelpe- og behandlingstiltak for dem som ble utsatt for

vold og seksuelle overgrep. Hjelpetiltakene var primært drevet av frivillige organisasjoner som mottok offentlig støtte, slik som krisesentre, støttesentre mot incest, krise- og rådgivingstelefoner. Samtidig var det lagt vekt på strafferettslige tiltak overfor voldsutøvere og seksualovergripere. Nordens første krisesentre ble åpnet i Oslo i 1978. Vi har i dag 46 krisesentertilbud fordelt på alle landets fylker². Fra 2010 fikk kommunene et lov-pålagt ansvar for å ha et krisesentertilbud, og fra 2011 ble finansieringen av tilbudene lagt inn i rammetilskuddet til kommunene. Fylkesmannen har tilsynsansvar når det gjelder kommunenes oppfyllelse av plikten om krisesentertilbud etter krisesenterloven (BLD 2010).

Frivillige organisasjoner og stiftelser har spilt en vesentlig rolle i etablering av hjelpetilbud, organisering av selvhjelpsgrupper og terapeutisk behandlingstilbud. I tillegg til krisesentrene for mishandlede kvinner ble det etablert en rekke støtte og hjelpetiltak, for kvinner, menn og barn.

Krisesenterbevegelsen og kvinnepolitiske grupper øvde ut over 1980- og 1990-tallet et effektivt press på myndigheter og fagmiljøer og bidro til at kunnskap om kvinnemishandling og andre overgrep mot kvinner ble satt på den politiske agendaen. Også i de offentlige tjenestene ble det iverksatt tiltak. Kommunale legevakter og sykehus etablert mottak for medisinske undersøkelser og oppfølging av kvinner og barn som var blitt utsatt for mishandling eller seksuelle overgrep (Ahnfelt 1987; Saur 2007). Landets første voldtekstmottak for voksne kvinner og det første medisinske mottak for seksuelt misbrukte barn ble begge etablert i 1986. Det kommunale hjelpetiltaket «Vern for eldre», som hadde som oppgave å hjelpe eldre som ble utsatt for overgrep og omsorgssvikt ble etablert i Oslo i 1991.

Siden andre halvdel av 1980-tallet har seksualovergripere og voldsutøvere i Norge fått tilbud om behandling. Stiftelsen Alternativ til vold (ATV) ble opprettet i 1987 som det første europeiske behandlingstilbudet til menn som utøver vold mot sin samlivspartner og *Institutt for klinisk sexologi og terapi* (IKST) ble oppret-

¹ 3,2 % i 2009 (http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/arbeidsmarkedspolitikk/arbeid_og_ledighet/arbeidsledighet-2.html?id=86893)

² Ifølge opplysninger gitt av Krisesentersekretariatet pr. 15.9.2011.

tet i 1989 En nasjonal kartlegging av behandlingstilbud til personer med volds- og aggresjonsproblemer utført ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2007 fant at det på undersøkelsestidspunktet fantes 64 tilbud til voksne og 47 tilbud til barn og unge. De to største tilbudene er ATV og Sinnemestringstilbud utviklet ved Brøset. Behandlingstilbud til seksualovergrepere var ikke inkludert i denne kartleggingen. Noe over halvparten av voksentilbudene og nesten 90 % av tilbudene til barn og unge var åpne for begge kjønn. Bare to av 108 tilbud var tilbud var utelukkende rettet mot kvinner (Jonassen and Paulsen 2007).

Andre eksempler på frivillige organisasjoner er Krise- og rådgivningstelefon for menn (1980), Støttesentre mot incest (fra 1986) og Stiftelsen Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep som ble etablert i (1996). Blant de store aktørene er Redd Barna og Norges Røde Kors.

Politiske incentiver og oppfølging

Bekjempelse av *vold i nære relasjoner* er et temaområde som i utgangspunktet ble løftet fram av private aktører som kvinnebevegelsen, aktivister og ansvarlige samfunnsborgere, men som i de siste 10–15 årene har fått stor politisk og offentlig oppmerksomhet, samt økte bevilgninger.

I 1983 ble det første tverrdepartementale handlingsprogrammet for tiltak mot kvinnemishandling utredet av Sosialdepartementet. Med bakgrunn i at Verdens helseorganisasjons (WHO) utarbeidet strategidokumentet «Helse for alle i år 2000» utarbeidet Helsedirektoratet i 1986 handlingsplanen *Helsetjenesten og privat vold*. Da, som nå, var det lagt vekt på å synliggjøre vold (mot kvinner) som et offentlig ansvarsområde. Et av de to overordnede målene i planen var «... å medvirke til og å initiere tiltak som på kortere og lengere sikt kan gjøre det mulig å redusere volden og dens helsemessige konsekvenser. Videre var ett av delmålene i uttrykt slik: «... Å utvikle strategier for og å initiere virksomhet i nært samarbeid med andre aktuelle instanser som på kort og lang sikt kan bidra til å forebygge volden». Videre var det å bidra til økt skoloring av personell utvikling av undersøkelses- og behandlingsprogrammer, tverrfaglig samarbeid og å stimulere til forskning og forsøksvirksomhet definert som delmål (Helsedirektoratet 1986).

I første omgang ble det ikke satt av økonomiske ressurser for å oppnå disse målsettingene og en finner derfor de samme målene uttrykt i handlingsplaner på 2000-tallet.

I dag blir innsatser på voldsfeltet i Norge i stor grad initiert fra et overordnet politisk nivå, gjennom nasjonale planarbeider og incentiver. Dette foregår i form av politiske vedtak, lovgivning, utarbeidelse av statlige handlingsplaner og bevilgninger i statsbudsjett. Det gjøres omfattende utredninger som danner grunnlag for videre politisk handling og det utarbeides veiledere og retningslinjer for arbeid på mange oppgaveområder som vedrører vold i nære relasjoner (BLD 2010; BLD and HOD 2008; NOU 2003; NOU 2008).

I tidsrommet 1986 til 2004 ble det etablert flere sentre for å utvikle kunnskap og kompetanse på voldsfeltet. *Senter for tverrfaglig kjønnsforskning* (tidligere Senter for kvinneforskning) ble etablert i 1986 ved Universitetet i Oslo, Norges Forskningsråd iverksatte i 1987 det første forskningsprogrammet om kvinnemishandling. *Nasjonalt ressursenter for seksuelt misbrukte barn og Kompetansesenter for voldsofferarbeid* ble begge opprettet i 1995³. I 2003 leverte et oppnevnt kvinnevoldsutvalg en NOU⁴ om problemstillinger knyttet til kvinners utsatthet for vold fra nåværende eller tidligere ektefelle.

Etablering av regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), fra 2005, i de fem regionale helseforetakene er eksempel på etablering av strukturer som har oppgaver på voldsfeltet i regionene. Sentrene skal bidra til at mennesker som har vært utsatt for vold, overgrep og traumer får bedre og mer helhetlige tjenester ved å arbeide for at tjenesteapparatet både på kommunalt nivå og spesialistnivå tilføres relevant kompetanse. Sentrene skal ikke selv drive behandling, men bistå hjelpeapparatet med kompetanseutvikling, informasjon, veiledning og etablering av hensiktsmessige samarbeidsmodeller på tvers av profesjoner, samfunnssektorer og forvaltningsnivå.

Selv om kommunene har en utstrakt politisk selvvråderett kan staten gjennom lovverk, retningslinjer og øremerkede bevilgninger stimulere aktiviteter i tråd med nasjonale målsettinger. Oppgaver og ansvar fordeles til ulike nivåer i statlig og kommunal forvaltning; med regionale, fylkesadministrative og kommunale ansvarsområder. I tillegg ivaretar frivillige organisasjoner mange omsorgsoppgaver og voldsforebyggende aktiviteter.

³ Begge sentrene ble i 2004 innlemmet i Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

⁴ NOU 2003:31, Norges offentlige utredninger publiseres av utvalg eller arbeidsgrupper nedsatt av regjeringen eller et departement (<http://no.wikipedia.org>)

Aktiviteter og handlingsplaner mot vold

På 1990-talet ble de første kommunale handlingsplanene utarbeidet. Disse hadde først og fremst fokus på hjelpetiltak til volds- og overgrepssatte. Oslo kommune kom med sin første handlingsplan for tiltak mot vold, seksualisert vold og prostitusjon i 1991. Deretter fulgte Drammen kommune, Bærum kommune og flere.

En gjennomgang av den offentlige innsatsen for voldsofre i 1996–97 viste at få kommuner hadde tiltak for voldsofre (Hjemdal 1997). Unntakene var enkelte legevakter og sykehus som hadde tilbud om behandling og støtte til ofre for seksuelle overgrep (separate tiltak for barn og for voksne), samt tilbud etter mishandling og vold mot familiemedlemmer. Prosjektet *Vern for eldre* var likeledes etablert i Oslo og samtaletilbud for voldsutsatte var prioritert ved enkelte familievernkontor og psykiatriske poliklinikker. Det gjennomgående var at tiltakene ennå var preget av pionerånd og ildsjeler. Inntil årtusenskiftet var vold og voldsforebygging vektlagt i varierende grad i kommunale tjenester. Mest erfaring var opparbeidet i de største byene, der befolkningsgrunnlaget er stort nok til at fagfolk kunne utvikle kunnskap gjennom arbeid med utsatte og utøvere.

Barns erfaringer med vold og omsorgssvikt i hjemmet fått økt oppmerksomhet. Seksuelle overgrep mot barn har vært tematisert siden 1980-tallet, mens barne-mishandling og barns sårbarhet ved vold mellom voksne har særlig de siste 5–6 årene blitt løftet fram (Glad, Øverlien, and Dyb 2010; Mossige and Stefansen 2007; Myhre, Lindboe, and Dyb 2010; Øverlien 2010). Forebygging av vold mot barn er et utfordrende felt, særlig fordi tiltak i høy grad må rettes mot voksne omsorgspersoner, miljøer som påvirker barn og mot samfunnsforhold som påvirker gode vekst- og utviklingsmuligheter for barn og voksne.

Tre nasjonale handlingsplaner

Fra 2000 og frem til nå har de skiftende regjeringene suksessivt lagt fram tre handlingsplaner som omhandler vold i privatsfæren. Det er også lagt fram egne handlingsplaner mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap⁵. Likeledes er det utarbeidet handlingsplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn og handlingsplan mot voldtekt. Gjennom handlingsplanene har forebyggings-tenkning kommet mer i fokus

I handlingsplanen *Vold mot kvinner (2000–2003)* var hovedfokus økt vern av voldsutsatte, målrettet og sam-

ordnet innsats mellom ulike tjenester, heving av kunnskapsnivået i tjenesteapparatet og styrking og videreutvikling av politiets arbeid i voldssaker. Å hjelpe, sikre og beskytte kvinner som utsettes for vold fra mannlige partnere var et hovedanliggende i planen, men også behov for å oppsummere erfaringer fra hjelpetilbud til voldsutøvende menn ble satt på den politiske dagsordenen (Jonassen and Paulsen 2007). Planen hadde 20 konkrete tiltak til gjennomføring.

Handlingsplanen *Vold i nære relasjoner (2004–2007)* hadde fire overordnede målsettinger: Styrking av kunnskap og samarbeidskompetanse i hjelpeapparatet, forebygging av den private volden gjennom holdningsendringer i samfunnet, sikre nødvendig bistand og beskyttelse til voldsofre og styrking av behandlingstilbudet til voldsutøver. Samtidig ble det rettet søkelys mot barn som vokser opp med vold og tiltak for nødvendig beskyttelse og oppfølging av barn i voldsfamilier ble satt på dagsorden. Kompetanseutvikling i fagmiljøene og utvikling av kliniske tilbud til utsatte barn var en del av dette. Planen hadde totalt 30 tiltak for gjennomføring i perioden.

I handlingsplanen *Vendepunkt (2008–2011)* ble tidligere målsettinger videreført og supplert med noen nye. Eksempler på nye tiltak var at det skulle gis tilbud om tilrettelagte samtaler mellom den voldsutsatte og voldsutøver (Restorative Justice) og at forskning og utviklingsarbeid skulle initieres. Planen inneholdt 50 konkrete tiltak for gjennomføring i perioden.

Gjennomgående målsettinger i alle tre planer er at vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom holdningsendringer i samfunnet, styrking av fagmiljøer og kompetanse. Å sikre nødvendig bistand til voldsutsatte og (videre)utvikling av behandlingstilbud til voldsutøvere var likeledes vektlagt i alle handlingsplanene.

Som en stimulans og pådriver for at landets kommuner skal følge opp tiltakene i den statlige handlingsplanen ble det i 2008 utarbeidet en veileder for kommunene (Justisdepartementet 2008)⁶. Veilederen er sendt ut til alle landets kommuner med oppfordring fra justisministeren om å lage egne kommunale handlingsplaner. Handlingsplanen skal hjelpe kommunene med å sette i gang tiltak for å forebygge vold i nære relasjoner og gi bedre hjelp til de som er utsatt for vold⁷.

⁶ For mer informasjon om historikk og offentlige tiltak fram til 2007, se kapitlet Tidslinje i boka *Bjørnen sover* og en oversikt over offentlige utredninger og tiltak i Notat 3/2007 fra NKVTS

⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2009/kommunene-ma-pa-banen-mot-vold-i-na-re-re.html?id=542410>

⁵ Handlingsplan mot kjønnslemlestelse 2008–2011 og Handlingsplan mot tvangsekteskap 2008–2011,

Straffebestemmelser og politiarbeid som voldsforebyggende aktiviteter.

I den første nasjonale handlingsplanen var det å *forebygge vold i nære relasjoner* en del av et langsiktig prosjekt. Dels skulle dette skje i form av kompetansebygging i fagmiljøene og dels ved å vektlegge bedre rutiner i politiets arbeid. (Justisdepartementet 1999).

I Norge er all bruk av vold straffbar. Håndhevelsen av straffebestemmelsene følger i etterkant av hendelsen, og ikke i forkant slik forebyggende aktiviteter vanligvis er kjennetegnet ved. Et reaktivt virkemiddel, som straff kan likevel hevdes å ha en individualpreventiv virkning, ved at voldsutøver fjernes fra voldsarenaen (vanligvis hjemmet) ved å ilegges kontaktforbud eller fengselsstraff. På denne måten antas det at voldsutsatte beskyttes så lenge utøver er i politiets varetekt eller i fengsel. Hvorvidt dette i realiteten fungerer voldsforebyggende på lengere sikt er en stor diskusjon som vi ikke går inn på her.

Kriminalstatistikken viser en økning i antallet anmeldelser i voldssaker de senere årene. Samtidig har tallene for voldsforekomst i Norge ikke endret seg nevneverdig de siste 20 årene (Lid and R.J.Stene 2010; Stene 2003). Noe av økningen i politianmeldte voldslovbrudd henger sannsynligvis sammen med bedre rutiner og oppfølging knyttet til politiets arbeid. Økningen i antall anmeldelser kan også innebære en økt anmeldelsestilbøyelighet i befolkningen for slike saker. Selv om vold i familierforhold fortsatt er tabubelagt, har den økende oppmerksomheten rundt tema trolig bidratt til at flere hendelser i dag blir anmeldt. Flere anmeldte voldsforbrytelser i familierforhold kan derfor i kriminalpolitisk perspektiv sees som en bekreftelse på en politisk ønsket utvikling.

Voldsforebyggende aktiviteter i Norge pr 2011

I denne delen av rapporten beskrives eksempler fra innsamling av eksempler på forebygging av *vold i nære relasjoner*. Oversikten viser aktiviteter innenfor et stort spekter av målgrupper og metoder slik det framstår på innsamlingstidspunktet i 2011.

Om kartleggingen

Oversikten er framskaffet i et samarbeid mellom Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD).

Samarbeidet ble initiert fordi KRÅD er en instans som arbeider med å utvikle og koordinere kunnskap, kompetanse og ressurser i voldsforebyggende tiltak i kommunene. KRÅD har engasjert seg spesielt i forhold til barn og unge og målet er at voldsutsatte barn og unge skal få riktig hjelp til riktig tid, av et hjelpeapparat som samarbeider godt på tvers av etater og faggrupper, skoler og politi.

Det ble sendt ut forespørsel på e-post til utvalgte offentlige instanser og frivillige organisasjoner. Mottakerne ble invitert til å fylle ut et enkelt skjema (vedlegg 1) med opplysninger om aktiviteter/programmer som var rettet mot forebygging av vold, spesielt vold i nære relasjoner.

I alt fikk vi tilsendt i underkant av 90 eksempler på forebyggende aktiviteter/programmer fra ulike steder i landet. Disse er presentert i et tabelloppsett. Noen av aktivitetene foregår flere steder i landet, og når dette innebærer samme type aktivitet har vi plassert dem sammen som én aktivitetstype. Resultatet er et tabelloppsett med til sammen 63 ulike aktiviteter. Hver aktivitet er presentert med kontaktopplysninger og samarbeidspartnere der slike opplysninger foreligger, organisasjonsform, hensikten med aktiviteten, målgrupper aktivitetene rettes mot, metoder som benyttes og hvorvidt aktiviteten/programmet evalueres.

Det finnes en rekke voldsforebyggende aktiviteter som *ikke* inngår i vår oversikt. En nasjonal, representativ kartlegging lå utenfor rammene for dette oppdraget. Mange vil derfor med rette kunne si at de ikke har fått

forespørsel om å delta. Dette gjelder ikke minst mange kliniske miljøer som etter hvert har fått mer kunnskap om vold. Likeledes gjelder det undervisningsmiljøer ved høyskoler og universiteter som har utviklet voldsrelaterte undervisningstilbud. Likeledes er resultatene fra en nasjonal kartlegging av behandlingstilbud til personer med volds- og aggresjonsproblemer heller ikke tatt med (Jonassen and Paulsen 2007). Inkludering av tidligere undersøkelser ville sprengt rammene for denne kartlegging, men resultatene hører med i et større «bilde» av voldsforebyggende aktiviteter i Norge.

Begreper og modeller

I det innsendte materialet fant vi at forebyggingsformålet ofte kunne være indirekte uttrykt og omtalt i ulike termer. Uttrykk som «å forhindre gjentakelse av volds handlinger», «å bekjempe vold», «utvikle kunnskap om god konflikthåndtering», «motivere for atferdsendring» og «å sette egne grenser mot vold i parforhold» har et meningsinnhold som dreier seg om å forebygge vold uten at *forebyggingstermen* er benyttet. Å forebygge at barn viderefører sosiale mønstre med bruk av vold uttrykkes slik i et av de innsendte eksemplene: «... *Samtidig legges det stor vekt på opplæring i beskyttelseiltak overfor voldsutsatte barn. Dette skal bidra til å redusere risiko for sosial arv av voldsbruk...*»

Forebyggingsbegrepet har i litteraturen blitt delt opp og beskrevet gjennom ulike modeller for å spesifisere målgrupper og nivåer. En vanlig inndeling av begrepet innenfor helseprofesjonene har vært *primær, sekundær og tertiær* forebygging. I løpet av de siste femten årene har disse begrepene i stor grad blitt erstattet med betegnelse *universell, selektiv og indikativ forebygging* (Major 2011). *Universell forebygging* viser til strategier som rettes mot en hel populasjon uten hensyn til risikovurdering. *Selektiv forebygging* brukes om de tiltak som rettes mot spesielle grupper som er risiko utsatt. *Indikativ forebygging* er betegnelsen for de tiltak som retter seg mot individer som har vært utsatt for vold, har utøvet vold eller på annen måte er berørt.

En annen måte å kategorisere ulike forebyggen-

de tiltak, er ved bruk av en økologisk *modell*. Denne modellen beskriver fire forebyggingsnivåer: *Individuelt nivå* (inkluderer personlig og biologisk historie). *Individets nære relasjoner* (faktorer knyttet til familie, venner, nærmeste omgangskrets). *Lokalmiljø* (faktorer i nærmiljø som påvirker individet gjennom sosiale relasjoner og institusjoner; skoler, arbeidsplasser, nabolag etc.). *Samfunnet generelt* (omfatter storsamfunnet på makronivå med religion, kultur, holdninger, kjønnsforskjeller, maktforhold, økonomisk, sosial- og helsepolitikk som bidrar til å forme levekårene i samfunnet) (WHO 2010). Modellen vektlegger det dynamiske spillet mellom risikofaktorer på hvert enkelt nivå – og mellom de ulike nivåene i modellen.

I rapportens tabelloversikt med eksempler på forebyggende tiltak i Norge brukes inndelingen *universell, selektiv, og indikative tiltak*. For å skille mellom de ulike målgruppene for de forebyggende aktivitetene benytter vi den økologiske modellen. I tillegg har vi lagt til *fagmiljø* som en egen kategori, siden det var hensiktsmessig å synliggjøre fagmiljøer som målgruppe.

Overordnede strategier i voldsforebygging

Forebyggende aktiviteter drives med stor variasjon i metoder og tilnærminger. Materialet vi samlet inn inneholdt metoder som var fundamentalt forskjellige. Disse ble klassifisert og satt sammen i grupper. Vi fant at de innsamlede eksemplene falt inn under tre hovedstrategier for forebygging av vold:

- A. Forebygging gjennom undervisning, veiledning og kunnskapsformidling (33 aktiviteter, hvorav 29 i offentlig regi)
- B. Forebygging gjennom hjelpetiltak/behandling/selvhjelp/megling (15 aktiviteter, hvorav 10 i offentlig regi)
- C. Forebygging gjennom holdningskampanjer, aksjoner, informasjonsmateriell etc. (12 aktiviteter, hvorav 8 i offentlig regi)

I oppsummering og analyse av de forebyggende aktivitetene tar vi utgangspunkt i de tre overordnede strategiene. Under hver hovedstrategi drøftes gjennomgående trekk ved aktivitetenes organisering, målgruppe og arbeidsmetoder samt i hvilken grad aktivitetene evalueres.

Tabelloppsett og lesing av tabeller

Hver enkelt aktivitet er ført opp i tabellen med beskrivelser av aktivitetstype, organisering, hva som forebygges, målgruppe, arbeidsmetoder og evaluering. Hver aktivitet er gitt et eget nummer, noe som gjør det mulig å knytte kommentarer i oppsummeringene til eksempler i tabellene.

Horisontal lesning av tabellene gir informasjon om hver enkelt aktivitet. *Vertikal lesning* av tabellene gjør det mulig å se mønstre av likheter og variasjoner mellom aktivitetene

I kolonnen for «Instans/organisasjon» er det angitt i parentes om aktiviteten er drevet av offentlig eller privat organisasjon. Under kolonnen for «Hensikt – hva skal forebygges», angis det, i tillegg til beskrivelsene i parentes om forebyggingsnivået er *universelt, selektivt eller indikert* og i kolonnen for «Målgruppe» viser opplysning i parentes til hvilke nivåer i samfunnet aktiviteten rettes inn mot. Begrepene vi har benyttet her tilsvarer de som benyttes i økologiske modeller (WHO 2010), men vi har lagt til *fagmiljø* som en egen kategori.

A: Undervisning, veiledning og kunnskapsformidling

Felles for aktiviteter under denne kategorien er at alle dreier seg om å styrke noens kompetanse, som skal komme voldsutsatte, utøvere av vold og berørte til gode.

A-1: TYPE AKTIVITET/PROGRAM

Aktivitetstypene i denne hovedgruppen varierer over et bredt spekter; fra enkle dagskurs, med formidling av kunnskap og generell kompetansestyrking i kommunene, til omfattende utdanningsprogram for fagpersonell som går over flere år (for eksempel nr. 5 og nr. 23). Noen opplæringstiltak handler om å tilegne seg kunnskap i bruk av spesielle metoder (nr. 1, 3, 13, 22 og 26), mens andre er rettet mot endringsarbeid overfor spesielle målgrupper. Aktivitetene er i mange tilfeller tverrfaglig innrettet, med formål å styrke felles kunnskapsgrunnlag og samarbeid mellom instanser og faggrupper (nr. 2, 20 og 30). Andre aktivitetstyper vi ser i denne kategorien er implementering av veiledere, studiegrupper og oppbygging av konsultasjonsteam.

Kunnskap følger personer og ikke organisasjoner. Bare en fjerdedel av undervisningsaktivitetene er tidsavgrenset, de øvrige gjentas fortløpende. En betydning av dette er at dette kan bidra til å vedlikeholde og opp-

datere kunnskap i organisasjoner ved utskifting av personell. En annen betydning er at bestemte typer kurs holdes for stadig nye organisasjoner og arbeidsplasser. To av tre aktører samarbeidet med andre aktører/instanser om gjennomføring av programmene.

A-2: ANSVARLIG ORGANISASJON

I vår oversikt er det offentlige instanser som først og fremst driver voldsforebyggende undervisning. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har ansvar for – eller er samarbeidspartnere for andre aktører i tre av fire tilfeller. Andre eksempler på offentlige aktører er Barne- og ungdoms – og familieetaten (Bufetat), helsestasjoner, kommuner, høyskoler og nasjonale kompetansesentra. Kun fire av 33 aktiviteter finansieres og organiseres av frivillige organisasjoner (nr. 8, 10, 11, 28).

A-3: HVA SOM FOREBYGGES

På spørsmål om hva som skal forebygges gjennom de aktuelle undervisningsaktivitetene svarer aktørene «vold i nære relasjoner», «bedre avdekking av vold», «hindre at konflikter eskaleres til voldshandlinger» og lignende, i nokså generelle vendinger. Flere aktører har vansker med å formulere forskjellen mellom hva som er forebyggende strategier og det å konkretisere hva som skal forebygges. Dette handler trolig om at forebyggingen foregår indirekte, gjennom opplæring av personer i de fagmiljøene som møter brukere. Økt kompetanse på voldsfeltet skal bidra til at fagmiljøene blir bedre i stand til å oppdage risikofaktorer slik at de gjennom sin kontakt med brukere kan identifisere risiko, påvirke risikofaktorer og dermed forebygge vold. To aktører har kurs for å motivere ledere til å «kompetanseutvikle» fagpersonell slik at kunnskap i neste ledd igjen skal komme risikogrupper eller voldsutsatte til gode, for eksempel fra skoleledere – til lærere – til elever/befolkningen (nr. 6). Et lignende fokus har kurs for ledere av overgrepsmottak (nr. 14).

En tredjedel av undervisningsaktivitetene er *universelt* innrettet, dvs. at de rettes inn mot alle deltakere i en gruppe, uavhengig av voldserfaringer. Dette er programmer som gjennomføres på skoler, i barne- og ungdomsmiljøer eller med nybakte foreldre. Hensikten er å formidle gode konfliktløsningsmetoder eller programmer som legger vekt på holdningsskapende arbeid. Dette skal forhindre at bruk av vold i familier skal gå i arv – «... forebygge at gårdsdagens ofre blir morgendagens voldsutøvere og overgripere» (nr. 16).

Eksempler på universelt innrettede aktiviteter er: Du, jeg, vi – kurs for å lære god konflikthåndtering i nære relasjoner (nr. 7) som har elever i videregående skole som målgruppe. Hensikten er at elevene gjennom kurset skal lære hvordan de kan unngå å ty til vold i forbindelse med konflikter, både i nære – og mer perifere relasjoner. Et annet eksempel er Opplæringsprogram i bruk av kartleggingsverktøy og samtalemotodikk i møte med gravide og småbarnsforeldre (nr. 1). Tiltaket har fagmiljø som målgruppe for aktiviteten, som i neste omgang skal bruke kunnskapen på «alle gravide» som går til svangerskapskontroll.

Over halvparten av undervisningsaktivitetene omhandler *selektiv forebygging*. Det innebærer at kunnskap som formidles skal benyttes overfor grupper som har en forhøyet risiko for å oppleve vold. Foreldreveiledningsprogrammet *International Child Development Program (ICDP)* har for eksempel som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge i minoritetsmiljøer ved å tilby kurs og opplæring til foreldre og til fagpersoner som arbeide med utsatte minoritetsgrupper (nr. 22). Et annet eksempel er konsultasjonsteam som gir råd, veiledning og opplæring til fagmiljøer som arbeider med avklaring av mistanker om vold og overgrep (nr. 31).

Eksempler på indikerte tiltak i denne hovedkategorien er når det foregår undervisning, kursing eller opplæring direkte rettet mot individer eller grupper har vært voldsutsatte, har utøvet vold eller som på annen måte er direkte berørt. Sinnemestringsgrupper, samtalegrupper med barn som er utsatt for familievold, eller opplæringskurs for fosterforeldre som tar i mot barn som har vært utsatt for vold eller overgrep er eksempler på indikerte programmer (8, 15, 16 og 28).

A-4: MÅLGRUPPER FOR UNDERVISNINGSSTRATEGIER

De fleste undervisningsaktivitetene er rettet mot fagmiljøer som skal øke sin kompetanse i arbeid med voldstema overfor risikogrupper slik at personer som er volds- eller overgrepsutsatte ytes bedre hjelp (nr. 10, 12, 13).

Fagmiljø som målgruppe kan deles i to kategorier: Den første kategorien utgjøres av heterogene og sammensatte fagmiljø, hvor det undervises på konferanser med deltakere satt sammen av ulike ansatte- og profesjonsgrupper fra flere instanser og fagmiljøer (helsetjenester, kommunale førstelinjetjenester, lærere, barnehager, barnevern osv.). Den andre gruppen er undervisning som er «skreddersydd» og egnet kun for én spesialisert faggruppe, for eksempel ansatte i barne-

vernet, helsepersonell ved overgrepsmottak, ansatte ved krisesentre, lærere i grunnskolen og lignende.

I økende grad har det vokst fram opplæringsprogrammer som har som mål å bygge opp kompetanse hos fagpersonell for å gi behandlingstilbud til voldsutøvere (nr. 15). Undervisningen rettes da mot fagpersonell som i neste omgang benytter kunnskapen i direkte arbeid med personer som har brukt vold mot partner.

Noen undervisningstiltak rettes direkte mot individer og grupper eller mot nærmiljø eller lokalsamfunn, uten omveier om fagmiljøene. Dette kan være begrunnet i at de har spesielle erfaringer med vold eller overgrep eller fordi de har kulturkompetanse på temaene som er i fokus. Nærmiljø/lokalsamfunn som målgrupper kan være etniske minoritetsgrupper som danner egne miljøer, foreninger og møteplasser. Hensikten kan være å gi en generell opplæring i konfliktløsning (nr. 9), lover, regler og holdninger i det norske samfunnet. I andre tilfelle tilbys opplæring i å takle konflikter til individer som har erfaring med vold for å forebygge nye episoder (8, 16 og 28).

Målgruppen «Lokalmiljø/nærmiljø» består i våre eksempler av skoleelever, kvinner i minoritetsmiljøer og ledere og frivillige i ungdomsorganisasjoner (nr. 7, 11, 17, 21).

A-5: ARBEIDSMETODER

En nærmere belysning av hvordan undervisning, veiledning og kunnskapsformidling gjennomføres synliggjør tre kategorier av arbeidsmetoder:

Den første kategorien er metoder innrettet på formidling av kunnskap på tverrfaglige, kortvarige kurs og seminarer (1–2 dager). Foredrag og presentasjoner i plenum og i noen tilfeller kombinert med arbeid i grupper er vanlig. Dette gir mulighet for å koble temaer opp til utfordringer i eget arbeid. Dessuten ansees tverrfaglighet i læringssituasjonen som viktig forutsetning for å tilegne seg kompetanse i tverrfaglig samarbeid. Dette bygger på prinsipper og erfaringer fra andre anbefalte opplæringsprogram og er i tråd med myndighetenes framheving av behovet for samarbeid på tvers av fag og etater.

Den andre kategorien er undervisning som rettes direkte inn mot brukergrupper, dvs. grupper av befolkningen som enten har en større risiko for framtidige voldshandlinger eller grupper som har vært utsatt for – eller som har utøvet vold (nr. 16). Gjennom teoretisk kunnskap og praktiske øvelser i kommunikasjon og konflikthåndtering er formålet å endre negative mønstre fra egen livserfaring. Arbeid i grup-

per eller individuelle samtaler er metodiske grep som tilpasses målgruppen. Her ser vi at enkelte tar i bruk multimedieprogram, lydinstruksjoner med språkdubbing for å nå fram til målgrupper uten leseferdigheter (nr. 16, 17).

Den tredje gruppen undervisningsmetoder rettes mot profesjonsgrupper i hjelpetjenestene. Hensikten er tilførsel av (mer)kunnskap om vold som fenomen og å styrke spisskompetanse i spesialisert arbeid med vold. Metodene omfatter blant andre *dialogisk samtalemetode til bruk i barnevernet* (nr.3), tidlig *intervensjon* og *kognitive metoder i sinnemestringsbehandling* (nr. 1, 12, 15, 16). Veiledningsopplæring og konsultasjon er andre eksempler (nr. 22 og 24). Opplæringen kan ha et stort tidsmessig spenn, fra 2-dagers fagspesifikk opplæring til et 5-årig videreutdanningsforløp for terapeuter. Studieførløp innebærer både oppgaveskriving og veiledning på arbeid med egne saker. Enkelte utdanningsforløp er eksamensrettet med tilknytning til universitet eller høyskoler (nr. 23, 26 og 27).

A-6: EVALUERING AV UNDERVISNING OG KUNNSKAPSFORMIDLING

Å evaluere undervisningsaktivitet, kan by på utfordringer. Hva som er gjenstand for evaluering varierer. Et hovedskille går mellom forventede eller målte *effekter av innsats*, for eksempel undervisning og evalueringer som omhandler mottakeres tilfredshet med prosess og opplevelse av faglig relevans.

Tre fjerdedeler av aktivitetene i gruppen *undervisning og kunnskapsformidling* har en eller annen form for evaluering. De fleste av disse er deltakerevalueringer, dvs. undervisningsprogrammene evalueres av mottakerne. Dette skjer vanligvis ved utfylling av enkle spørreskjemaer som måler den enkeltes vurdering av nytteverdi for egen del, tilfredshet med forelesere og innhold. En annen form er evaluering i fokusgrupper. Disse foretas også som regel av den som organiserer opplæringen, og formålet er å få tilbakemeldinger på relevans av innhold og undervisningsmetoder. Slik deltakerevaluering er nyttig for de som organiserer opplæringstiltak, men forteller ikke noe om hvordan kunnskapsinnhold fungerer i senere praktisk bruk. Vår kartlegging gir ikke nærmere informasjon om resultater av deltakerevaluering.

Fire undervisningsaktiviteter i denne gruppen er underlagt ekstern evaluering (nr. 1, 15, 17, 33). For det meste er det høyskoler eller andre kunnskaps- og forskningsmiljøer som forestår evalueringsoppdraget. I oversikten foreligger det ingen resultater fra disse eksterne evaluatorene.

B: Forebygging gjennom Hjelpetiltak/ behandling/selvhjelp/megling etc.

B-1: TYPE AKTIVITET/PROGRAM

Under denne gruppen finner vi aktivitetstyper av nok så ulike karakter. Over halvparten dreier seg om intervensjoner eller terapeutisk behandling, hvor en rekke behandlingstilbud for menn og kvinner som har utøvet vold er beskrevet (nr. 36, 37, 48).

Andre aktivitetstyper er krise- og alarmtelefoner, samt overvåknings- og kontrolltiltak iverksatt for å hindre nye voldsepisoder. Forsøk med tiltak for å nå grupper som ellers er vanskelig tilgjengelige (nr. 38), samt konfliktråd for megling i voldssaker, skiller seg ut som «nye» tilnærminger i voldsforebyggende virksomhet.

De fleste aktivitetene i denne hovedgruppen er permanente. Tre av tiltakene er forsøk eller utprøving av arbeidsmodeller og dermed tidsbegrenset.

B-2: ANSVARLIGE ORGANISASJONER

Offentlige instanser står bak majoriteten av aktivitetene også i denne gruppen. Et unntak er behandlingstilbud til menn og kvinner som har utøvd vold i nære relasjoner, som drives både av frivillige organisasjon og offentlige instanser. Vi ser at frivillige organisasjoner er viktige aktører som har utviklet arbeidsmetoder som når ut til målgrupper som ikke dekkes av offentlige instanser.

Konfliktrådene, behandlingstilbudene til voldsutøvere, barnehusene og politiets familievoldskoordinatorer er eksempler på aktiviteter som foregår flere steder i landet.

De fleste voksentilbudene i denne gruppen drives av etater underlagt Justisdepartementet.

Over halvparten av aktørene har samarbeidspartnere.

B-3: HVA SOM FOREBYGGES

Menn og kvinner som har utøvet vold (som regel mot partner) får gjennom to ulike programmer behandlingstilbud for å slutte å bruke vold. De to mest utbredte behandlingstilbudene er i dag Alternativ til Vold (ATV) og Sinnemestingsprogrammet utviklet ved Regional Sikkerhetsavdeling og Kompetansesenter Brøset. Begge har relaterte prosjekter og programmer som er ført opp i tabellen (nr. 36, 37, 48).

Konfliktrådene har som formål å forebygge at personer som har vært involvert i voldshandlinger fortset-

ter med et slikt handlingsmønster ved senere konflikter. Et annet og like aktuelt formål er å unngå eskalering av aktuell konflikt gjennom at partene får tilbud om dialogmøter. Voldssaker utgjør den største saks-kategorien for konfliktrådene og inkluderer vold i nære relasjoner. Det å møte voldsutøver og få hjelp til å blegge en konflikt kan også for den voldsutsatte bidra til å forebygge voldens psykiske konsekvenser (nr. 35).

Aktivitetene ved barnehusene (nr. 42) er eksempler på andre indikerte tiltak. Forebyggingsaspektet ligger her i å redusere belastningen med juridiske og behandlingsmessige prosesser etter vold eller overgrep, ved at barn og pårørende ivaretas innenfor en helhetlig ramme.

Bare to av 14 aktiviteter i denne gruppen var selektive i den forstand at de henvendte seg til individer i kjente risikogrupper (nr. 38 og 47).

B-4: MÅLGRUPPER for Hjelpetiltak, behandling m.m.

Forebygging gjennom hjelpetiltak og behandling impliserer at noe gjøres overfor personer som har problemer med vold, det vil si et *indikert* forebyggingsnivå.

De fleste tiltakene retter seg mot flere målgrupper. Halvparten av aktivitetene har barn og unge som del av målgruppen, sammen med voksne. To aktiviteter er utlukkende rettet mot ungdom (nr. 36, 43) mens flere har barn og unge som målgruppe i tillegg til voksne omsorgspersoner. Eksempler på tiltak som er rettet mot barn og unge er *konfliktråd, enesamtaler med ungdom med voldsproblem, gruppetilbud til jenter i fare for kjønnslemlestelse og Barnehus* (nr. 35, 36, 38 og 42).

Menn og kvinner som har brukt vold dominerer som målgruppe om en inkluderer alle parallelle tiltak. Fire av tiltakene har kvinner som målgruppe, tre av disse gjelder kvinner som soner fengselsstraff, den fjerde gjelder kvinner som er utsatt for menneskehandel. Et sinnemestingsstilbud har ungdom som målgruppe (nr. 36).

B-5: ARBEIDSMETODER I HJELPETILTAK OG BEHANDLING

Arbeidsmetodene viser i store trekk ulike nivåer for bistand til brukere; fra kortvarige kontakter med råd og veiledning, døgnåpen akuttberedskap ved alarmtelefoner og barnevernvakter – til lengere kontakt og oppfølging over tid overfor enkeltpersoner eller grupper. Utprøving av metodiske tilnærminger er en del av dette

bildet. Eksempler på nye metoder som tas i bruk er gruppetilbud for jenter i minoritetsmiljø som er uten mulighet for å delta i fellesaktiviteter med andre barn (nr. 38).

Enkelte behandlingstilbud har karakter av en serie, med gruppetilbud over et visst antall ganger. Andre er tilrettelagt for individuell behandling. Individuelle og gruppebaserte terapier er metodefokuserte. Eksempler på stikkord fra beskrivelser av terapeutiske metoder er: *psykoedukativ arbeidsform, kognitiv terapi, humanistisk psykologi, humanistisk, klientcentrert tradisjon. Samtalegrupper med bruk av motiverende samtale, lærings-teori, kognitiv psykologi og humanistisk psykologi.*

Den terapeutiske behandlingen ved Alternativ til vold (ATV) er frivillig, individuelt tilrettelagt og ikke tidsbegrenset, fundert i en psykoterapeutisk tradisjon og drevet av profesjonelle terapeuter (i stor grad psykologer). Behandlingen bygger på kunnskap om de ulike gruppens karakteristika og unike behov, samt et familieperspektiv som er tatt inn de siste årene (nr.48). Sinemestringsprogrammet, utviklet ved Regional Sikkerhetsavdeling og Kompetansesenter Brøset, bygger på kognitiv atferdsterapi, den er tidsavgrenset og manualisert. Samtalene foregår i grupper og er stort sett basert på frivillig deltagelse (nr. 37).

Arbeid med krevende problemstillinger fordrer faglig oppfølging og veiledning av personell (nr. 36 og 40 og 41). Arbeid med støtte og veiledning til brukere og pårørende ved barnehusene krever likeledes samarbeid, koordinering og veiledning av personell.

Metoder i form av beskyttelsestiltak som overvåking, voldsalarmer og støttetelefon til kriminalitetsofre er aktiviteter i regi av justissektoren (nr. 44, 45, 46, 47). Funksjonen som familievoldskoordinator i politiet (nr. 44) er opprettet for at politiet skulle forbedre sine metoder i arbeid med familievold. I korthet går disse ut på å etablere gode systemer i politidistriktene for arbeid med og oppfølging av voldsutsatte samt å være en ressursperson i kontakten mellom politi og volds ofre. Dessuten er det et mål å etablere god kontakt med andre etater, institusjoner og organisasjoner med tilknytning til voldsproblematikk (Politidirektoratet 2002).

I den samme gruppen finner vi også metoden *konflikt-rådsbehandling* (nr. 35) som baseres på frivillighet, tilrettelagte samtaler og/eller stormøter rundt voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner. Gjennom å skape en arena for dialog om konsekvensene av straffbare, voldelige handlinger er målet å redusere konfliktnivået og forebygge gjentakelser av vold. Metoden er forankret i *Restorative Justice* tankegang. En av aktørene uttrykker det slik: «... *Fornærmede skal styr-*

kes i å ta vare på seg og sin fremtid gjennom tilrettelagt dialog med voldsutøver. En reintegrering av partene til deres nærmiljø er viktig i forebyggende perspektiv mot nye lovbrudd». En eller to personer har ansvar som tilretteleggere i hver enkelt sak. Forarbeidet er sentralt. Dialogmøter, familieråd eller stormøter er sentrale møteformer, hvor de som er berørt møtes for å finne en løsning på situasjonen.

B-6: EVALUERING AV FOREBYGGENDE HJELPETILTAK OG BEHANDLING

Gruppen inneholder 15 forskjellige aktiviteter. I syv tilfelle er det ikke opplyst eller ingen planer for evaluering, fem aktiviteter har *ekstern evaluering* og tre aktiviteter har intern evaluering.

Fem av aktivitetene evalueres av eksterne forsknings- eller kunnskapsmiljøer, som Regionale ressurs-sentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), høyskoler eller forskningsinstitutter (34, 35, 37, 39 og 42). Hva evalueringen rettes mot kan være svært ulikt, men som regel har oppdragsgiverne ønsker om hva som skal undersøkes. Vi nevner her noen eksempler på ulike fokus i evaluering:

I bestillingen for evaluering av *Tiltak for å bekjempe handel med kvinner* (nr. 34) var det et ønske om fokus på systemsiden, ikke på brukersiden, fordi det tidligere var gjort en brukerundersøkelse på samme prosjektet. Systemsiden omfattet bl.a. rammebetingelser, organisering, samarbeidsrelasjoner, faglige prioriteringer/ arbeidsformer og daglig drift. Evalueringen pekte på systemfaktorer som burde forbedres og tydeliggjøres, særlig gjaldt det plassering av ansvar og oppgaver i forhold til det offentlige tjenesteapparat⁸. Et annet eksempel er evaluering av *Konfliktrådene i Norge* (nr. 35). Her var det ønsket en gjennomgang av hvordan konflikt-rådsbehandling, spesielt i vold- og trusselsaker, virket på de impliserte. Hovedkonklusjonen var at de som valgte å gå i konfliktråd rapporterte at møtene bidro til en bedring i relasjonene og at det hadde vært viktig for å legge hendelsene bak seg. Særlig i saker som omhandlet vold i nære relasjoner uttrykte klagere glede over å slippe påkjenninger ved å gå gjennom det strafferettslige systemet (Eide and Gjertsen 2009). Et tredje eksempel er ordningen med *familievoldskoordinatorene i politiet* (nr. 42) som var gjenstand for en gjennomgang av hvordan ordningen fungerte i praksis ute i distriktene. Studien viste at politidistriktene hadde løst oppgaven svært ulikt. I noen få distrikter kunne koordinatorene skjøtte sine pålagte oppgaver på full tid, og fant støtte

⁸ <http://www.rosa-help.no/pdf/rapportRosa-evaluering.pdf>

for arbeidet i sin ledelse. Hovedinntrykket var likevel at de fleste koordinatorene fant det vanskelig eller umulig å avsette tid til dette arbeidet, ettersom de ikke var blitt løst fra sine øvrige politioppgaver. Studien avdekket både ressursmessige og organisatoriske mangler, og at det heller ikke var enighet blant politimestrene om hva som er den beste måten å organisere politiets ulike arbeidsoppgaver på (Grøvdal 2004).

Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er engasjert for å evaluere Sinnemestringsprogrammet ved Brøset kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri (nr. 37). Målet for evalueringen er å undersøke om de som gjennomgår gruppeterapi etter sinnemestringsmodellen i større grad vil avstå fra senere voldsbruk enn de som bare får støttesamtaler.

C: Holdningskampanjer og informasjonsmateriell m.m.

C-1: AKTIVITET/PROGRAM

De voldsforebyggende aktivitetene i denne gruppen består av kampanjer, produksjon av tekster og informasjonsmateriell som presenteres på nettsteder, på skoler, som teaterstykker og i brosjyreform. Tematisk dekker eksemplene menns vold mot kvinner, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, vold i hjemmet, norsk retts- og forvaltningspraksis og vold mot eldre i hjem og institusjon. *Ung.no* er et eksempel på nettbasert informasjon til unge, som dekker en rekke tema, herunder også vold, seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Nettstedet er opprettet og drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Tre av informasjonstiltakene er rettet inn mot barn og unge.

Varighet av aktivitetene varierer; holdningskampanjer gjentas årlig, mens produksjon av informasjonsmateriell foregår innenfor et avgrenset tidsrom. Websider for ungdom, overvåking av norsk forvaltningspraksis fra likestillingsombudet og to årlige kampanjer som omhandler menns vold mot kvinner er permanente aktiviteter (nr. 53, 54).

Fire av aktørene samarbeider med andre om prosjektene.

C-2: ANSVARLIGE ORGANISASJONER

Offentlige instanser står bak 7 av totalt 11 aktiviteter innenfor denne hovedstrategien. Barne- ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir), Likestillings- og diskrimi-

neringsombudet og Krisesentersekretariatet har ansvar for to eller flere aktiviteter. De resterende, Redd barna, Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (NKLM), Vern for eldre (Oslo kommune) og Reform – ressurscenter for menn har ett tiltak hver.

C-3: HVA SOM FOREBYGGES

Holdningskampanjer og informasjonsmateriell rettes hovedsakelig mot samfunnet som helhet (universelle) eller for risikoutsatte grupper (selektive). Blant forebyggingsstemaene er vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, æresrelatert vold, kjønnslemlestelse, vold mot kvinner, vold- og overgrep mot eldre.

Menns vold og seksuell trakassering av kvinner er fokus for den internasjonale kampanjen Hvitt Bånd (nr. 57). Vold i hjemmet er tema for skoleprosjektet Tonna Brix. Nettstedet *Ung.no* er en stor formidlingskanal som fungerer forebyggende gjennom informasjon og åpenhet om vold i nære relasjoner, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (nr. 51).

C-4: MÅLGRUPPER

Organisering av kampanjer og produksjon av informasjonsmateriell har som hensikt å spre kunnskap og informasjon til større deler av befolkningen. Blant målgruppene er *politikere, barn og unge, eldre, pasienter ved legevakter, menn eller «folk flest»*.

Likestillings- og diskrimineringsombudet, som rapporterer til FN om tilstanden på likestillingsområdet og om vold i nære relasjoner, har politikere og norske myndigheter på sentralt og lokalt nivå som målgruppe (nr. 52).

Hvitt Bånd kampanjen retter seg mot gutter og menn i alle aldre, og tar sikte på å påvirke menns holdninger gjennom opplysning, bevisstgjøring og etablering av gode rollemodeller (nr. 57).

Krisesentersekretariatets internasjonale kampanje om menns vold mot kvinner har menn som målgruppe (nr. 54). Målgruppen for denne kampanjen varierer fra år til år.

Skoleprosjektet Tonna Brix har barn og unge som målgruppe.

Ingen av de innmeldte prosjektene i denne gruppen rettet seg utelukkende mot kvinner.

C-5: ARBEIDSMETODER

Til tross for en sterk dreining mot sosiale medier er utarbeidelse av brosjyrer, informasjonshefter og plakater metoder fortsatt i bruk. Disse egner seg til utdeling på aksjonsdager, spredning på konferanser og andre arrangementer, utdeling til skoleelever, offentlige kontorer og lignende. Utvikling av brosjyrer og informasjonsmateriell for å forebygge vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er eksempler på selektivt orientert forebygging (nr. 49 og 50). Tilsvarende er informasjonsbrosjyre om forekomst av vold mot eldre og tilgjengelige hjelpetilbud et selektivt tiltak som skal bidra til å gjøre det lettere for voldsutsatte eldre å søke hjelp (nr. 58). Et annet eksempel er utarbeidelse av en landsdekkende informasjonsbrosjyre om overgrepsmottak (nr. 59) som informerer om hjelpetilbud og hva det går ut på; hva seksuelt overgrep og vold i nære relasjoner er, hva mottaket tilbyr, taushetsplikt og vanlige reaksjoner. I tillegg gis det informasjon om andre hjelpeinstanser og konkrete telefonnumre. Brosjyrene er oversatt til 6 andre språk. Hvert mottak har fått tilpasset sin brosjyre med eget kart og besøksadresse.

Et eksempel på kampanjer er Hvitt Bånd som har fokus på menn og menns rolle i voldsforebygging. Kampanjen tar sikte på å påvirke menns holdninger gjennom opplysning, bevisstgjøring og etablering av gode rollemodeller. Kampanjen er lagt til en fast dag i året. Kampanjen gjøres synlig i sosiale nettverk, riksdekkende media og i lokalmiljø og kombinerer en rekke ulike metoder; en samarbeider med en rekke andre institusjoner og instanser, produserer og distribuerer plakat og informasjonshefte til lokallag, medlemssentre og publisering på nettsider, tilbyr undervisningspakker, workshops og annen kunnskapsformidling. Kampanjen har en egen internettside.

Produksjon av film/video og teaterforestillinger er metoder som er tatt i bruk og som supplerer annen opplysningsvirksomhet ved å levendegjøre temaer og problemstillinger. Å kommunisere budskap med varierte metoder gjør at informasjonen kan nå ut til flere. For å nå fram til minoritetsgrupper ser vi at hensyn til språk og leseferdigheter vektlegges i noen tilfelle, blant annet sees eksempler på oversettelse til flere språk, produksjon av lydfiler, dubbing av filmer o.l.

Tonna Brix er eksempel på bruk av flere metoder i forebyggingshensikt: holde foredrag og opptre for barn og unge på skoler og andre arrangementer, ved å produsere og distribuere informasjon via sosiale medier, dokumentarfilm m.m. (nr. 55).

Telefontjenester, bruk av internett og sosiale media

er interaktive metoder som gjør det mulig for publikum selv å søke informasjon. Utfordringer er synliggjøring av seriøse aktører i et vell av nettsteder med varierende kvaliteter. *Ung.no* (nr. 51) er eksempel på en statlig drevet informasjonstjeneste på internett, med spørsmål og svartjeneste. Nettstedet gir ungdomsrelevant informasjon, herunder også om vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Nettstedet har en interaktiv spørsmål- og svartjeneste. Faginstanser som NKVTS og Kompetanseteamet mot tvangsekteskap svarer på spørsmål om henholdsvis kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

C-6: EVALUERING AV KAMPANJER OG INFORMASJON SOM VOLDSFOREBYGGENDE AKTIVITET

Under halvparten av aktivitetene i denne gruppen har plan en eller annen form for evaluering. Tre av tiltakene skal evalueres eksternt (nr. 49, 50 og 58) men foreløpig har ingen av disse ferdige rapporter å vise til.

Øvrige publikumsrettede holdningskampanjer i vår oversikt har ingen planer om evaluering. Forklaringen på det kan dels ligge i at det er metodisk komplisert og dels kan forklaringen ligge i økonomiske begrensninger.

Konklusjon

Vår gjennomgang av voldsforebyggende tiltak i Norge viser variasjon i aktivitetenes organisering, arbeidsmetoder og målgrupper. Ulike tilnæringer og metoder anvendes og nye tiltak prøves ut for å nå nye målgrupper.

Kunnskapstilførsel har vært et viktig satsningsområde både i statlige utredninger og i nasjonale handlingsplaner. Oppbygging av kompetansemiljøer og satsning på forskning har vært en viktig strategi for å utvikle og formidle kunnskap. At den overordnede strategien *Undervisning, veiledning og kunnskapsformidling* inneholder mer enn halvparten av alle innmeldte aktiviteter avspeiler denne satsningen.

Av samtlige voldsforebyggende tiltak som er med i vår oversikt er fire av fem drevet i offentlig regi. Dette viser at politiske incentiver er sentrale for aktivitetsnivået. Blant annet har finansiering gjennom handlingsplanene muliggjort flere av tiltakene.

De fleste voldsforebyggende aktivitetene i vår oversikt samsvarer i høy grad med målsettinger som er uttrykt i de nasjonale handlingsplanene. Aktiviteter som er beskrevet under *Undervisning, veiledning og kunnskapsformidling* gjenspeiler handlingsplanenes målsetting om å heve kunnskapsnivå og kompetanse i hjelpeapparatet, styrke fagmiljøet og rette søkelys mot barn som vokser opp med vold. I kapitlet om *Hjelpetiltak, behandling, selvhjelp m.m.* sees eksempler som tilsvarende målsettinger om beskyttelse og oppfølging av barn i voldsfamilier, styrking og videreutvikling av politiets arbeid i voldssaker, nødvendig bistand og beskyttelse til voldsofre og styrking av behandlingstilbudet til voldsutøver. Beskrivelsene i kapitlet *Holdningskampanjer, informasjonsmateriell etc.* inneholder aktiviteter som har som mål å forebygge den private volden gjennom holdningsendringer i samfunnet.

I eksemplene ser vi også at målet om *samordnet innsats mellom ulike tjenester* delvis realiseres gjennom at mer enn halvparten av aktørene samarbeider med andre instanser, de fleste med andre offentlige aktører.

Vold i nære relasjoner har vært et samfunnsanliggende i Norge i flere ti-år. Slagordet fra 1970-tallets feministiske kamp for å få satt vold mot kvinner på den politiske dagsorden, *det private er politisk*, er virkeliggjort gjennom myndighetenes satsning på bekjempelse av vold, men utvidet til å gjelde begge kjønn, alle aldersgrupper og ulike former for vold- og overgrep.

Et mindretall av aktivitetene i vårt materiale evalueres av eksterne forskningsinstanser. I flere andre tilfeller er det lagt opp til intern evaluering på bakgrunn av tilbakemeldinger fra brukerne. Det er lite systematisk dokumentasjon om effektene av voldsforebyggende tiltak.

Tabeller

Tabell 1: Forebygging gjennom undervisning og kunnskapsformidling – Tabell

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
1 Opplæringsprogram i bruk av kartleggingsverktøy og samtalemetodikk i møte med gravide og småbarnsforeldre Tidsrom: Varig tiltak fra 2010	(Offentlig) Helsedirektoratet i samarbeid med og Barne- ungdoms og familiedirektoratet, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) RVTS Øst RVTS Sør RVTS Midt RVTS Vest RVTS Nord	(Universelt) Opplæringen skal gjøre personell i stand til å praktisere tidlig intervensjon for å forebygge og hindre at barn vokser opp med skadelige volds- og konfliktmønstre og tilby tidlig hjelp til gravide og småbarnsfamilier for å unngå negativ utvikling over tid.	(Fagmiljø) Fagpersonell i kommunale førstelinjetjenester, med særlig vekt på helsepersonell, men også barnevern, PPT og barnehager som også jobber i forhold til barn og småbarnsfamilier.	Et 5 dagers opplæringsprogram med innføring av kartleggings-instrumenter. Opplæringen er basert på forskningsbasert kunnskap. En viktig del av metoden er å samle fagpersonell fra ulike tjenester til felles opplæring for å stimulere til bedre og mer tverretattlig og tverrfaglig samarbeid og tidlig intervensjon.	Opplæringsprogrammet skal implementeres i fem pilot-kommuner. Følgeevalueres av SIRUS. Evalueres og ferdigstilles høsten 2012.

<p>2 Implementering av Veileder for kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner</p> <p><i>Kontaktpersoner:</i> Psykolog Ane H. Simon- sen, RVTS Øst anesim@ous-hf.no</p> <p>Sidsel.hager@drammen. kommune.no</p> <p>Lene-lensen.Viken@nam- sos.kommune.no</p> <p>Annica.oygard@nittedal. kommune.no</p> <p>Monica.johansen.bjerkr- eim@gjesdal.kommune.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Alternativ til vold (Drammen), fylkesmen- nene, kommunene og de regionale ressursentrene (RVTS)</p> <p><i>Tidsrom:</i> Varierende fra 2008 til 2014.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Øst, RVTS Sør, RVTS Midt, RVTS Vest og RVTS Nord bistår kom- munene på oppdrag fra Helsedirek- toratet</p> <p>Konkrete programmer i</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drammen kommune • Namsos kommune • Nittedal kommune • Gjesdal kommune 	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner. Målet er å øke samhand- ling og dermed handlings- kompetanse for å få effek- tive tiltak.</p> <p>Veilederen gir kommuner og lokalsamfunn mulig- het til å lage egne hand- lingsplaner med tiltak for å bekjempe vold i nære relasjoner, og for å styrke tilbudene til de som alle- rede utsettes for det</p> <p>Tverretattlig og tverrfaglig samarbeid for forebygging og oppfølging av særlig barn og unge eksponert for vold i nære relasjoner. Skape helhet i hjelpetil- takene</p>	<p>(Fagmiljø) Målgrupper er alle ansatte i kommunen, som har pu- blikumsrettede hjelpe- og behandlingstjenester.</p> <p>Fokus er på systemnivå, for bedre samhandling mellom tjenestene, utvi- kle gode arbeidsrutiner, styrking av kompetanse og holdnings-skapende virksomhet. Dette skal føre til bedre tjenester i direkte arbeid med voldsutsatte og utøvere.</p>	<p>Veilederen gir innføring i tema og omhandler be- stemmelser knyttet til tverr- etatlig samarbeid. Arenaer for samhandling identifise- res i planene og det angis rutiner både for samarbeid og praktisk individrettet hjelpearbeid.</p> <p>Kommunale handlings- planer utarbeides etter mønster fra en nasjonal veileder som er sendt alle landets 430 kommuner.</p> <p>Handlingsplan for Namsos kommune inneholder kon- krete tiltak, tidsfrister for effektivisering, ansvarsplas- sering og frist for evalu- ering av tiltakene.</p> <p>Kurs og veiledning til enkeltkommuner som ber om det, et prosjekt i Sogn- og Fjordane fylke, der alle kommuner er med samt kursrekke over eit år for disse tjenestene.</p>	<p>Få kommuner har plan om evaluering.</p> <p>RVTS Øst skal arrangere en erfaringskonferanse høsten 2011 med en opp- følgingsdag i april 2012.</p> <p>Handlingsplanen i Namsos evalueres midtveis og i sin helhet i 2014.</p> <p>Arbeid og kursdeltakelse i Sogn og Fjordane evalu- eres ved Høgskolen.</p> <p>Ingen evaluering, men oppsummering av hvilke kommuner som er i gang med planer og hvilke som ikke er det.</p>
---	--	---	--	---	--

Aktivitet/program navn <i>Kontaktperson:</i> <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidslrom:</i>	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>3 Barnesamtalen – en dialogisk samtalemotode til bruk i barnevernet <i>Kontaktperson:</i> spesialrådgiver Kari T. Gamst <i>Samarbeidspartnere:</i> HEV, Oslo kommune, Sagene barnevernskontor <i>Tidslrom:</i> 2011</p>	<p>(Offentlig) RVTS Øst i samarbeid med Helse- og velferdsetaten (Oslo kommune), finansiert av Oslo kommune. Tilsvarende kurs i RVTS Sør</p>	<p>(Selektivt) Forebygge videre vold ved å avdekke vold i nære relasjoner der barn kommer i kontakt med barnevernet.</p>	<p>(Fagmiljø) Barnevernsansatte i Oslo kommune.</p>	<p>Opplæringspakke i samtalemotodikk som går over fem undervisningsdager med omfattende veiledning. Metoden er utformet av Gamst og Langballe.</p>	<p>Evalueres internt av RVTS Øst</p>
<p>4 Opplæring for ansatte på krisesentrene <i>Kontaktperson:</i> Randi Eggen, RVTS Øst <i>Tidslrom:</i> Antagelig et permanent tiltak.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Øst Et oppdrag fra Bufdir Tilsvarende kurs i RVTS Sør RVTS Vest</p>	<p>(Selektivt) Vold i nære relasjoner. Ved å øke handlingskompetansen på krisesentrene og øke samarbeidskompetansen i kommunene skal ordningen bidra til at krisesentrene inngår i en tiltakskjede.</p>	<p>(Fagmiljø) Ansatte på krisesentrene og deres samarbeidspartnere, som er RVTS i alle regioner, krisesentrene og kommunene</p>	<p>Arrangere nasjonal konferanse over tre dager i 2011 og regionale konferanser i 2012.</p>	<p>Ingen planlagt evaluering</p>
<p>5 Tryggere traumeterapeuter (TT) <i>Kontaktperson:</i> Trine Anstorp <i>Samarbeid med:</i> Helseforetakene <i>Tidslrom:</i> Programmet er fortløpende, med ca. fem års aktivitet i hvert helseforetak.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Øst i samarbeid med Helseforetakene</p>	<p>(Selektivt) Vold i nære relasjoner. Programmet skal gi økt forståelse og øke behandlingskompetansen i spesialisthelsetjenesten. Terapeutene skal bli tryggere i møte med voksne og barn, som er traumatisert av vold og overgrep.</p>	<p>(Fagmiljø) Ansatte i spesialisthelsetjenesten i Helseforetakene i regionen, i tillegg til nettverk av fagpersoner som RVTS har kontakt med.</p>	<p>Programmet går over fem år. I første periode er det undervisning og workshops for alle ansatte. Deretter formes nettverk av ansatte som viderefører kompetansen og som mottar videre fordypning i form av kurs og veiledning.</p>	<p>Ingen planlagt evaluering</p>

<p>6 Opplæring om vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse <i>Kontaktperson:</i> Beate Linnerud beate.linnerud@vox.no <i>Samarbeidspartnere:</i> Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) som samarbeidspartner, fylkesmennene <i>Tidsrom:</i> 2009–2011</p>	<p>(Offentlig) VOX – Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk Et oppdrag fra BLD</p>	<p>(Selektivt) Forebygge stress og utbrenthet hos lærere. Kursene handler om grensesetting og tar opp spørsmål som: hvordan håndtere egne reaksjoner i arbeid med mennesker som har opplevd vold, krenkelser, tap og traumer? Hva kan vi gjøre for at læreren skal mestre undervisning om vold i nære relasjoner, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse?</p>	<p>(Fagmiljø) Voksenopplæringsstrene i alle kommuner som tilbyr norskopplæring. Etterutdanningskurs for lærere i alle fylker i norskopplæring for innvandrere og for tospråklige lærere som underviser i 50 timer samfunnskunnskap på innvandrerspråk. Kursene i 2011 vil fokusere på «Læreren som underviser og hjelper».</p>	<p>Det holdes dagkurs om vold mot barn/ barn som vitner til vold/ vold i barneoppdragelsen, samt kurs for ledere. Innledning av fagfolk. Diskusjon og refleksjonsarbeid i grupper. Det er fokus på faginnhold, på hvem man kan samarbeide med i kommunene og på hvordan læreren kan beskytte seg selv eller ta vare på seg selv i det vanskelige arbeidet det er å formidle dette stoffet.</p>	<p>VOX evaluerer alle kurs selv ved hjelp av elektroniske spørreskjemaer.</p>
<p>7 «Du, jeg, vi – kurs for å lære god konflikthåndtering i nære relasjoner» på videregående skoler. <i>Kontaktpersoner:</i> maria.dahl@Bufdir.no berget.hareide@Bufdir.no <i>Tidsrom:</i> 2010–2011</p>	<p>(Offentlig) Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), finansiert av BLD gjennom midler knyttet til <i>Vendepunkt –handlingsplan mot vold i nære relasjoner</i> – (tiltak 44).</p>	<p>(Universelt) Kursen tar sikte på å forebygge vold gjennom å tilby elever i videregående skoler et undervisningsopplegg der de utvikler kunnskaper, ferdigheter og holdninger til god konflikthåndtering.</p>	<p>(Nærmiljø/lokalsamfunn) Elever ved andre og tredje trinn på videregående skole over hele landet.</p>	<p>Et kurs i kommunikasjon og konflikthåndtering i nære relasjoner rettet mot elever i videregående skole.</p>	<p>I løpet av høsten 2011 skal ti ulike skoler fra hele landet ha prøvd ut og evaluert kurset. Kursen evalueres av elever og lærere som deltar i utprøvingen</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>8 UNDERVISNING OG KUNNSKAPSFORMLING – ATV-modellen</p> <p>A: «Bryt Voldsarven» Kontaktperson: Psykologspesialist Per Isdal 51934343 97547712</p> <p>Tidsrom: 2009–2011</p>	<p>(Frivillig organisasjon)</p> <p>Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) – Stavanger Prosjektet er finansiert med midler fra «EKSTRA-STIFTELSEN», en stiftelse som eier og fordeler over-skuddet fra Extra-spillet.</p>	<p>(Indikert)</p> <p>A: Intergenerasjonell overføring av vold, at unge voksne som er vokst opp med vold i sin familie (en risikogruppe) ikke overfører denne erfaringen til å utøve vold mot sine egne barn.</p>	<p>(Individnivå/relasjon)</p> <p>A: Voksne som har vokst opp med vold og som skal få eller nylig har fått egne barn. Deres partnere er også inkludert i tilbudet.</p>	<p>A: Et 12 timers kurs i å bryte voldsarven. Metoden er laget av ATV (Isdal, Bøgh Søreide & Mossefinn) og vil beskrives i en egen håndbok.</p>	<p>A: Kurset evalueres av deltagerne selv i form av det utbytte de får. Ut over dette er det ingen strukturert evaluering.</p>
<p>B: STUDIEGRUPPER OM VOLD_Manualisert påvirknings-program for kriminalomsorgen</p> <p>Kontaktperson: Psykologspesialist Per Isdal Tlf: 51934343/ 97547712, e-post: per@atv-stiftelsen.no Tidsrom: Kontinuerlig</p>	<p>Stiftelsen Alternativ til Vold B: Prosjektet drives innenfor rammene av den private stiftelsen «Alternativ til Vold» og finansieres av Kriminalomsorgens Utdanningscenter</p>	<p>B: Forebygge framtidig voldsadferd hos voldsdømte personer gjennom bevisstgjøring av voldens psykologi og effekt.</p>	<p>B: Voksne straffedømte innenfor rammene av soningstid i anstalt som er dømt for vold. Gruppen er frivillig</p>	<p>B: Grupper som møtes 28 ganger, der straffedømte studerer vold. Metodikken er psykoedukativ og voldsfokuserte (se «Håndbok i Studiegrupper om Vold»).</p>	<p>B: Ingen evaluering</p>

<p>C: Kurs om forståelse og behandling av</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) voldsutøvere, 2) voksne voldsutsatte og 3) barn som lever med vold i familien samt kurs om forståelse av 4) sekundærtraumatisering hos helpere og beskyttelsestiltak <p><i>Kontaktperson:</i> Psykologspesialist / Direktør Marius Råkil +47 91363022 marius@atv-stiftelsen.no</p> <p><i>Tidsrom:</i> Kontinuerlig hvert halvår/år.</p>	<p>Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) Oslo. C: Deltagerfinansiert.</p>	<p>C: (Universelt) Hensikten med kursene er å formidle kunnskap og metodikk som behandler og hjelpe kan bruke i sitt arbeid på familievoldsfeltet</p>	<p>C: (Fagmiljø) Kursene retter seg mot profesjonelle som i kraft av sitt arbeid på familievoldsfeltet kan nyttiggjøre seg den forståelsen og metodikken som formidles på disse kursene.</p>	<p>C: 45 ansatte i kriminalomsorgen er opplært som kursledere og metodikken har blitt brukt i 3 anstalter. Forelesninger om teori og metoder, plenumsdrøftinger, bruk av klinisk materiale og gruppeoppgaver.</p>	<p>C: Intern evaluering og evaluering fra kursdeltakere etter hvert kurs.</p>
<p>9</p> <p>GODT SAMLIV – samlivskurs for førstegangsforeldre</p> <p><i>Tidsrom:</i> Permanent virksomhet ved helsestasjonene</p>	<p>(Offentlig) Helsestasjonene i kommunene</p>	<p>(Universelt) Forebygge konflikter og samlivsbrudd og bidra til at foreldre søker hjelp når det er nødvendig.</p>	<p>(Individnivå) Nybakte foreldre</p>	<p>En dags samlivskurs for førstegangsforeldre med utgangspunkt i utarbeidet kursmanual.</p>	<p>Evalueres av helsestasjonene selv</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>10 Kompetansestyrking i kommuner og i konsultasjonsteam</p> <p>Kontaktpersoner: Zoe.Oiestad@reddbarna.no rvis@helse-bergen.no</p> <p>Tidsrom: 2011–2012</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Redd Barna i samarbeid med RVT/Vest</p>	<p>(Selektivt) Å avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Intensjonen er å forebygge videre vold og overgrep samt redusere skadevirkningene av slike belastninger, gjennom å styrke kompetansen på fellet i kommunene generelt, og konsultasjonsteamenes evne til å håndtere slike saker spesielt.</p>	<p>(Fagmiljø) Konsultasjonsteam i kommunene.</p>	<p>Styrke spisskompetansen på vold og overgrepspromblematikk Gjøre konsultasjonsteamarbeidet bærekraftig over tid, ved å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • legge vekt på avdekkende samtaler, og veiledning i hvordan slike skal gjennomføres • kvalifisere voksne rundt barn, til å kunne tilrettelegge for barnesamtalen og å følge opp • kvalifisere ressurspersoner til å gjennomføre undervisning og kompetanseheving via undervisning av ulike tjenester innen egen kommune • utvikle standardisert, multimedia-basert undervisningsmaterieill 	<p>Ingen</p>
<p>11 Samtaler om vold</p> <p>Kontaktperson: Bjørn Løvland, Tel 22 34 09 50</p> <p>Tidsrom: Begrenset</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Reform – ressursenter for menn</p> <p>Reform er en stiftelse som mottar grunnfinansiering fra BLD og prosjektfinansiering fra andre bidragsytere.</p> <p>Samtaler om vold er ulike tiltak av ulik varighet som er finansiert av ulike bidragsytere: fylker, private bidragsytere, skoler og fagorganisasjoner.</p>	<p>(Universelt) Samtaler om vold er paraplynavnet på ulike tiltak som retter seg mot ungdom og voksne der formålet er kunnskapsformidling om vold i nære relasjoner (inkl. kjæreste-vold) gjennom samtaler, oppgaver og undervisning</p>	<p>(Nærmiljø/lokalsamfunn) Ungdommer og voksne i skoler, organisasjoner, idrettslag og firmaer.</p>	<p>Undervisning, oppgaver og refleksjonssamtaler klassevis eller i andre grupper. Temaer som inkluderes er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva er vold? • Hva er konsekvenser av vold? • Hvordan gjenkjenne vold? • Hvordan gripe inn for å stanse volden? 	<p>Deltakerevaluering etter gjennomførte tiltak. Tilbakemelding fra samarbeidspartnere og eksterne aktører, eksempelvis politiet, foreldre, lærere.</p>

<p>12 Spesialkurs i vold i nære relasjoner for helsepersonell ved overgrepsmottak</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Grethe.Johnsen@uni.no</p> <p>Samarbeid med: Oslo kommunale legevakt – Overgrepsmottaket, Alternativ til vold og Senter for krisepsykologi.</p> <p><i>Tidsrom:</i> Kursset ble arrangert første gang i 2011, det planlegges for videre kurs</p>	<p>(Offentlig) Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin</p> <p>drifter tiltaket. Helse-direktoratet er nærmeste overordnede myndighet og finansieringskilde. Kursset er ledd i anbefalt kompetanseoppbygging innen overgrepsmottak som er beskrevet i Helsedirektoratets veileder.</p>	<p>(Selektivt)</p> <p>Forebygge ytterligere vold og skader ved at helsepersonell ved overgrepsmottak får nødvendig kunnskap og ferdigheter til å gi adekvat behandling og hjelp til personer utsatt for vold i nære relasjoner.</p>	<p>(Fagmiljø)</p> <p>Helsepersonell ved landets overgrepsmottak.</p>	<p>Ett 2- dagers kurws med forelesninger, fokus på praktiske øvelser og gruppearbeid. Det gis innføring i intervensjoner, kunnskap om voldens psykologi, barn som lever med vold og eldre utsatt for vold. Fokus er på menns vold mot kvinner og hvordan farevurdering og sikkerhetsplanlegging kan ivaretas.</p>	<p>Kursset evalueres skriftlig av deltakerne etter hvert kurs. I tillegg innhentes tilbakemelding fra lederne ved overgrepsmottakene. I dette ligger evaluering av kurset med tanke på forbedring og tilpassing til deltagerne ønsker.</p>
<p>13 Spesialkurs i klinisk rettsmedisin ved seksuelle overgrep</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Grethe.Johnsen@uni.no</p> <p><i>Samarbeid med:</i> RVTS Midt, Overgrepsheten, St Olavs Hospital, Overgrepsmottaket ved Oslo kommunale legevakt og den rettsmedisinske kommisjon.</p> <p><i>Tidsrom:</i> Kursset ble arrangert første gang i 2011, det planlegges videre kurs hvert annet år.</p>	<p>(Offentlig) Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin</p> <p>Regionalt ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, Region Midt (RVTS Midt) drifter tiltaket.</p>	<p>(Selektivt)</p> <p>Forebygge mangelfull dokumentasjon i saker vedr. vold og overgrep</p> <p>Opplæringen skal gi nødvendig rettsmedisinske kunnskaper og ferdigheter slik at kursdeltakerne kan undersøke og dokumentere skader hos pasienter som har vært utsatt for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner.</p>	<p>(Fagmiljø)</p> <p>Helsepersonell ved overgrepsmottak, men også annet helsepersonell kan søke om å delta</p> <p>Anbefalt kompetanseoppbygging innen klinisk rettsmedisin, C-kurs (NOU 2001:12 Rettsmedisinsk saksyndighet i straffesaker, NOU 2008:4 Fra ord til handling samt Helsedirektoratets veileder, IS-1457 Overgrepsmottak, Veileder for helsefjenessten) .</p>	<p>Ett 2 dagers spesialkurs som inkluderer plenumsforelesninger og aktivt gruppearbeid der undersøkelse er veileder. Kursset avsluttes med en skriftlig prøve og bestått kursprøve er en forutsetning for godkjenning av kurset. Kursset skal gi helsepersonell en innføring i hva klinisk rettsmedisin er: Den systematiske kroppslige undersøkelsen, dokumentasjon av skader og psykiske reaksjoner, lovverket og juridiske vurderinger om påtalebeslutningen.</p>	<p>Kursset evalueres skriftlig av deltakerne etter hvert kurs. I tillegg innhentes tilbakemelding fra lederne ved overgrepsmottakene.</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bektente, nærmiljø/ lokal- samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>14 Lederseminar ved over- grepsmottak ved landets 23 overgrepsmottak.</p> <p>Kontaktperson: Grethe.Johnsen@uni.no</p> <p>Tidsrom: Årlige seminar fra 2008</p>	<p>(Offentlig) Nasjonalt kompetansen- ter for legevaktmedisin drifter tiltaket. Helse- direktoratet er nærmeste overordnede myndighet og finansieringskilde.</p>	<p>(Selektivt) Seminarer skal skape en arena for kompetanse- utvikling og kompetan- seutveksling i mottakene med tanke på å bidra til å utvikle et bedre tilbud til brukerne. Målsetningen med semi- naret er å skape en arena for kompetanseutveksling og kompetanseutvikling med tanke på å bidra til å utvikle et bedre tilbud til brukerne.</p>	<p>(Fagmiljø) Administrative og medi- sinske faglige ledere ved landets overgrepsmottak</p>	<p>Ett 2 dagers seminar med fokus på gruppe og plenumsdrøftelser. Mer spesifikt er disse semi- narene rettet mot å – bedre den generelle og spesielle kompetansen – klargjøre behov for kunnskap, utstyr og annen bistand i arbeidet – kartlegge fremtidsper- spektiv – utvikle felles maler og prosedyrer – klargjøre muligheter for prosjektsamarbeid – klargjøre forsknings- behov</p>	<p>Det innhentes tilbakemel- ding fra lederne ved over- grepsmottakene. I dette ligger evaluering av kurset med tanke på forbedring og tilpassing til deltakernes ønsker</p>
<p>15 Sinnemestring: Opplæring i behandlingsmetodikk (kognitiv terapi-basert).</p> <p>Kontaktperson: senior- rådgiver Ragnhild Leite ragnhild.leite@Bufetat.no Ikke oppgitt rvts.sor@Bufetat.no</p> <p>Samarbeidspartnere: Brøset kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri, St. Olavs Hospital i Trondheim</p> <p>Tidsrom: fortløpende</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Indikert) Vold i nære relasjoner. Et lavterskel-behandlings- tilbud til voldsutøvende menn og kvinner</p>	<p>(Fagmiljø) Fagmiljø, familievernk- torene, distriktpsykiatri- sentra (DPS), barnevern- tjenester, fengsler mv. som treffer voldsutsatte familier</p>	<p>Gruppebasert opplæring i behandlingsmetodikk (kognitiv terapi-basert). Oppfølging av uteksami- nerte kandidater gjennom nettverkstreff.</p>	<p>Prosjektet evalueres av NKVTS</p>

<p>16 PRIDE, opplæringskurs for fosterforeldre som tar imot fosterbarn som er/ har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Martin Mølsæter, RVTS Sør rvts.sor@Bufetat.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Bufetats fosterhjemtjenester</p> <p><i>Tidsrom:</i> Programmet vil løpe flere år fremover</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør på oppdrag fra Bufdir</p>	<p>(Indikert) Forebygge at gårsdagens ofre blir morgendagens voldsutøvere og overgripere</p>	<p>(Individnivå/ Fagmiljø) Fosterforeldre, barnevern-ansatte, Bufetats medarbeidere</p>	<p>Programmet er et multimediale-opplæringsprogram stilt til disposisjon for alle Bufetats opptaksområder i forbindelse med rekruttering og opplæring av fosterforeldre. Opplæring over flere dager omfatter undervisning, spesialproduserte dokumentarfilmer, refleksjon, samhandlings- og kommunikasjonsøvelser, info om omsorgs- og hjemmehaserte intervensjoner overfor voldstraumatiserte barn.</p>	<p>Fortløpende evaluering gjennom egen styringsgruppe og gjennom fokusgruppe med brukerrepresentasjon</p>
<p>17 Likemannsarbeid for og av kvinner fra geografiske områder berørt av kjønnslemlestelse</p> <p><i>Kontaktperson:</i> sosiolog Gwyn Øverland, RVTS Sør rvts.sor@Bufetat.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Redd Barna, Kvinnesenteret (lavterskelltilbud for innvandrerkvinner drevet av innvandrerkvinner), Bufdir</p> <p><i>Tidsrom:</i> 2010 og videre</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Selektivt) Kjønnslemlestelse av kvinner</p>	<p>(Nærmiljø/lokalsamfunn) Kvinner fra berørte områder</p>	<p>Frivillige kvinner fra berørte områder opplæres i undervisning/likemannsarbeid overfor jenter og kvinner fra samme språk-områder. Det organiseres likemannstreff og gjennomføres undervisning. Som ledd i prosjektet utarbeides en instruksjonsfilm for språkdubbing på flere språk for å nå frem til kvinner uten leseferdigheter. Tenkes å erstatte nåværende papirbaserte undervisningsmaterieill</p>	<p>Evalueres av Redd Barna 2011</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>18 HandleKraft Opplæringsprogram om bistand til barn under barnevernets omsorg og som er i risiko for- eller som har erfart vold/overgrep Kontaktperson: teamleder Martin Mølsæter, RVTS Sør rvts.sor@Bufetat.no Samarbeidspartnere: Bufdir Tidsrom: Utvikles 2011, tas i bruk fra 2012</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Selektivt) Vold og overgrep mot barn i barneverninstitusjoner</p>	<p>(Fagmiljø) Alle ansatte i alle landets barneverninstitusjoner Alle ansatte i Bufetats fosterhjemtjenester i landet</p>	<p>Det utarbeides et kompetansehevingsprogram som over flere faser skal støtte en utvikling av ansattes handlingskompetanse i møte med barn som er i risikozonen for vold/overgrep og som er under barnevernets omsorg. Programmet kombinerer tradisjonell undervisning, med e-lærings-basert selvstudium, workshops for trening i samhandling og kontroll av læringsmål</p>	<p>Evalueres fortløpende gjennom følgeevaluering av fokusgruppe. Midtveis evalueres i forbindelse med pilotutprøving av programmet i regi av RVTS Sør. Sluttevalueres av Bufdir etter nærmere avtale.</p>
<p>19 Trygge familierapeuter – undervisning til ansatte på familievernkontorer i regionen Kontaktperson: Ragnhild Leite, rvts.sor@Bufetat.no Samarbeidspartnere: Tidsrom: Fortløpende</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Selektivt) Videre voldseskalering skal forebygges. Samtidig legges det stor vekt på opplæring i beskyttelsestiltak overfor voldsutsatte barn. Dette skal bidra til å redusere risiko for sosial arv av voldsbruk</p>	<p>(Fagmiljø) Alle familievernkontorer i regionen</p>	<p>Intervensjon i voldstruede og voldseksponerte familier. Det drives oppsøkende undervisning. Alle familievernkontorer besøkes av undervisere etter avtale.</p>	<p>Brukerformøydetsmåling</p>

<p>20 Regionale fagkurs innen vold i nære relasjoner</p> <p><i>Kontaktperson:</i> seniorrådgiver Ragnhild Leite, RVTS Sør rvts.sor@Bufetat.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i></p> <p><i>Tidsrom:</i> Fagkurs avholdes to ganger pr. kalenderår. Tiltaket videreføres foreløpig uten tidsbegrensning</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner. Geografisk lokalisering spres utover regionen.</p>	<p>(Fagmiljø) Dagsseminarer Åpent for alle (overvekt av deltakere fra barnehager, skole, helse- og sosialtjenester samt frivillige organisasjoner)</p>	<p>Ikke opplyst</p>	<p>Ikke opplyst</p>
<p>21 Opplæringsprogram om forebygging av seksuelle overgrep i frivillige organisasjoner</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Anne-Lill Nilsen rvts.sor@Bufetat.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Norges Idrettsforbund (NIF), det norske speiderforbund (KFUM, KFUK)</p> <p><i>Tidsrom:</i> 2010–2011</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Universelt) Forebygging av seksuelle overgrep i frivillige organisasjoner</p>	<p>(Nærmiljø/lokalsamfunn) Ledere og frivillige i idrettsforeninger Ledere og frivillige i speiderorganisasjoner</p>	<p>Ikke opplyst</p>	<p>Evalueres av RVTS Sør 2011</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal- samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>22 Opplæring av foreldreveiledere i bruk av International Child Development Programme (ICDP), minoritetsversjonen</p> <p><i>Kontaktpersoner:</i> Patrick O'Loughlin, RVTS Vest, Vibeke Heitman og Kari Erikstein, Bufetat vest.</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Bufetat Region vest, fagteam Bergen, Bufdir, Bergen Kommune.</p> <p><i>Tidsrom:</i> Juni 2010 – vår 2012 med mulighet for forlengelse.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Vest</p>	<p>(Selektivt) Forebygge fysisk avstraffelse i oppdragelse av barna, forebygge tvangsekteskap, æresrelatert vold, samt kjønnslemlestelse.</p>	<p>(Fagmiljø) Profesjonelle og frivillige som arbeider med barn og familier med etniske minoritetsbakgrunn: Morsmålslerere, tospråklige barnehageassistenter, ansatte på krisesenter, tiltak under Kirkens bymisjon, barnevern, Mottaks- og kompetansesenteret for flyktninger i Bergen og på asylmottak.</p>	<p>6-dagers opplæring i ICDP-programmet. Består av teori og praktiske øvelser. Fokuserer på kulturelle sider ved omsorg for barn og ungdom. Programmet legger vekt på å forbedre samspeillet mellom barn og omsorgsgivere gjennom å utvikle en støttende dialog. Inneholder også et selvtræringsprogram som består i 12 gruppemøter for foreldre med minoritetsbakgrunn. Kan også få opplæring som ICDP-veileder med varighet på 8–9 mnd.</p>	<p>Evalueres under veis av trenere og skal sluttevalueres våren 2012 i samarbeid med Bufdir.</p>
<p>23 2 årig videreutdanning om vold og traumatisk stress: tverrfaglig forståelse og tiltak</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Venke A. Johansen/ Espen R. Johansson rvis@helse-bergen.no + 47 55 97 66 95</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Høgskolen i Bergen (HIB)</p> <p><i>Tidsrom:</i> Permanent kompetanseheving</p>	<p>(Offentlig) Høgskolen i Bergen (HIB) og RVTS Vest. Finansieres via studieavgift og RVTS-Vest.</p>	<p>(Selektivt) Studiet skal gi kompetanse i arbeid med både ofre for – og utføvere av vold samt traumatisk stress i alle aldersgrupper. Vold i nære relasjoner har en sentral plass i studiet. Forebyggende arbeid og psykososial støtte i et tverrfaglig perspektiv.</p>	<p>(Fagmiljø) Fagpersoner som i sitt virke møter mennesker som direkte er utsatt for vold, traumer, selvmordsatferd eller relaterte belastende livshendelser, samt pårørende/etterlatte og overgripere. Krav til opptak er bache-lorgrad eller tilsvarende i helse- og sosialfag, medisin, pedagogikk, politiarbeid og/eller psykologi.</p>	<p>Deltidstudium over 2 år. Undervisning i tre til fire samlinger hvert semester, med en varighet på tre eller fire dager hver. Tradisjonelle forelesninger og tilbud om skrivetreningskurs. Det blir dannet studiegrupper, samt prosessveiledningsgrupper som arbeider med egen faglig utvikling.</p>	<p>Systematisk evaluering gjennomført i et samarbeid mellom RVTS Vest og HIB</p>

<p>24 Oppbygging av konsultasjonsteam i region vest Kontaktperson: Venke A. Johansen rvts@helse-bergen.no + 47 55 97 66 95</p> <p>Samarbeidspartnere: Lokale barnevern, Bufetat og andre.</p> <p>Tidsrom:</p>	<p>(Offentlig) RVTS-Vest</p>	<p>(Selektivt) Forebygging av (ytterligere) vold og seksuelle overgrep mot barn</p>	<p>(Fagmiljø) Barnevern, helsestasjoner, BUP, politi, og andre som gir konsultasjon til barnehageansatte og skoleansatte</p>	<p>Opplæring av fagpersoner i konsultasjonsteam slik at de kan gi kvalitetsmessig god hjelp til sin målgruppe. Kurs for skoler/barnehager sammen med konsultasjons-teamene.</p>	<p>Intern evaluering som gjennomføres av teamlederne.</p>
<p>25 Vold og overgrepssprosjekt for skolen Kontaktperson: Kjell Pettersen rvts@helse-bergen.no + 47 55 97 66 95</p> <p>Samarbeidspartnere: RVTS Vest, BUPA Helse Stavanger, Bufetat, Stavanger – Sandnes – Time kommuner, Barnehuset Stavanger</p> <p>Tidsrom: 2008–2011</p>	<p>(Offentlig) RVTS Vest og Møllehagen skolesenter, Stavanger</p>	<p>(Universelt) Forebygging av elever ved skolen lever med vold / overgrep og forebygging at skolen står alene i arbeidet og uten tiltak for elevene</p>	<p>(Fagmiljø) Lærerne får handlingskompetanse slik at de bedre kan bistå voldsutsatte elever. Ved at Møllehagen forestår kompetanseheving for lærerne på andre skoler i Rogaland vil dette også komme elever ved disse skolene til gode.</p>	<p>Prosjekter knyttet til undervisningen. Utvikling av samhandlingsrutiner. Arrangere konferanser. Kompetanseheving av ansatte ved skolesenteret (eksterne og interne kurs og konferanser) Kursrekke for andre skoler.</p>	<p>Møllehagen skolesenter ved prosjektleder Kjell Pettersen, juni 2011</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>26 Aggression Replacement Training – ART Kontaktperson: Venke A. Johansen rvts@helse-bergen.no + 47 55 97 66 95</p> <p>Samarbeidspartnere: Grunnskoler, ART senteret ved Diakonhjemmets høyskole Rogaland</p> <p>Tidsrom: Kontinuerlig.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Vest RVTS organiserer, ART senteret underviser lærere, skoler i Bergensområdet driver grupper</p>	<p>(Universelt) Vold med barn og unge som utøvere</p>	<p>(Fagmiljø) Lærere i grunnskolen</p>	<p>Opplæring av lærere i grunnskolen til å bli ART-trenere og oppfølging av disse lærerne.</p> <p>Nye trenere utdannes 2 ganger i året, veiledning til eksisterende trenere 2 ganger i året</p>	<p>Evaluering 2 ganger i året i samarbeid med ART kon-takter i bydeler</p>
<p>27 Videreutdanning om vold i nære relasjoner og aggresjonsproblematikk – 30 studiepoeng. Kontaktperson: Jens Salamonsen RVTS@unn.no</p> <p>Samarbeidspartnere: Høgskolen i Narvik og Universitetet i Bodø</p> <p>Tidsrom: Kontinuerlig siden 2008</p>	<p>(Offentlig) RVTS Nord og Høgskolen i Narvik. Utdanningen finansieres via studieavgift. RVTS bidrar med organisering av undervisningstilbudet og med forelesere.</p> <p>Kan benyttes som modul i mastergradsstudiet ved Universitetet i Bodø.</p>	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner gjennom styrking av fag-folks kompetanse</p>	<p>(Fagmiljø) Fagfolk i offentlig og privat virksomhet som ønsker kompetanseheving på temaområdet vold i nære relasjoner. Utdanningen rekrutterer studenter fra tjenesteapparatet i kommunal og statlig virksomhet.</p>	<p>Et overordnet perspektiv i utdanningen er viktigheten av tidlig identifikasjon og tidlig intervensjon i forhold til vold i nære relasjoner. Kompetanseutvikling i traumeforståelse og tidlig-fase traumebehandling er også vektlagt. I ulike tema-bolker vektlegges kompetanseutvikling i arbeid med dem som er vitne til –, utsatt for –, eller utøver vold. Studiet inneholder bidrag fra alle fagteamene i RVTS Nord, og er organisert med oppstart i høstsemesteret og eksamen i våsemesteret året etter.</p>	<p>Evaluering gjennomføres årlig i et samarbeid mellom RVTS Nord og Høgskolen i Narvik.</p>

<p>28 Opplæringsprogram for skoleelever om familievold.</p> <p><i>Kontaktperson</i> Magne Raundalen, Senter for krisepsykologi, Bergen. Tel: + 47 55 59 61 80</p> <p><i>Tidstrom:</i> Boken ble lansert i 2008.</p>	<p>(Privat bidrag/frivillig organisasjon) Boken er skrevet av Magne Raundalen, Senter for krisepsykologi, Bergen og Jon-Håkon Schultz, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.</p> <p>I 2008 sendte Barne og Likestillingsdepartementet boken ut til alle landets krisesentre.</p>	<p>(Universelt/indikert) Når boken brukes i skolen som et undervisningsopplegg er det forebygging på <i>universelt</i> nivå: elevene skal lære om familievold, om årsaker, hvem en skal varsle og hvordan en kan få hjelp i etterkant.</p> <p>Når boken brukes som et utgangspunkt for samtale med barn som er utsatt for familievold er forebyggingen på et <i>indikert</i> nivå. Barna skal få hjelp til å forstå situasjonen de befinner seg i, forstå årsaker til familievold og hvilken hjelp de nå har tilgjengelig.</p>	<p>(Storsamfunnet/individnivå) Boken har to målgrupper:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Alle barn i skolen 2) Barn utsatt for familievold. <p>Boken skisserer en mal for hvordan ansatte på krisesentre kan innlede samtaler med berørte barn om hvorfor de er på krisesentre. Boken gir innspill til hvordan en kan forklare familievold for barn.</p>	<p>Høytlesning og utgangspunkt for samtaler.</p>	<p>Boken er evaluert i en masteroppgave ved Universitetet i Oslo: Øverli, Siv lune & Ingvild Øsevik (2010)</p> <p>Barn på krisesenter: tiltakspakken «Hjelp pappa slå» som et hjelpemiddel for voldsutsatte barn. Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.</p>
<p>29 Veileder om regelverk, roller og ansvar knyttet til kjønnslemlestelse</p> <p><i>Kontakt:</i> Geir Borgen geir.borgen@nkvtv.unirand.no www.nkvts.no</p>	<p>(Offentlig) Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet</p>	<p>(Selektivt) Forebygging kjønnslemlestelse ved å bidra til økt bevissthet og kunnskap. Gi veiledning om hva den enkelte tjeneste kan eller skal gjøre ved bekymring for at en jente står i fare for – eller har blitt kjønnslemlestet.</p>	<p>(Fagmiljø) Primært en juridisk veileder for helse og barneverntjenesten.</p>	<p>Veilederen beskriver ansvaret som helse- og barneverntjenesten og politiet har, slik at også andre instanser vet hvor man skal henvende seg. Taushetsplikt og opplysningsplikt er egne tema i veilederen</p>	<p>Ingen evaluering</p>
<p>30 Styrke kompetanse hos fagfolk som arbeider med minoritetstamiler</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Olaf.haugen@kristiansand.kommune.no <i>Samarbeidspartnere:</i> IMDI <i>Tidstrom:</i></p>	<p>(Offentlig) Kristiansand kommune</p>	<p>(Selektivt) Bidra til at voksne som kommer i kontakt med minoritetsbarn og unge klarer å identifisere vold, kjønnslemlestelse og tvangsgifte. Bli kjent med hverandres kompetanse. Gjøre riktige, faglig omfrente avgjørelser</p>	<p>(Fagmiljø) Voksne som jobber med minoritetsbarn og unge på egen hjemmearena</p>	<p>Formidling av kompetanse rettet mot systemer og strukturer i Kristiansand kommune</p>	<p>Ikke avklart</p>

Aktivitet/program navn Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidssrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>31 Konsultasjonsteamet vold og seksuelle overgrep</p> <p>Kontaktperson: Georg.Brevik@Haugesund.kommune.no Ellen.andreassen2@bufetat.no</p> <p>Samarbeidspartnere: Bufetat Haugesund, Haugesund sjukehus, familievernkantoret, politiet i Haugesund, helsesøster i Haugesund</p> <p>Tidssrom: Permanent</p>	<p>(Offentlig) Bufetat Haugesund,</p>	<p>(Selektivt) Gi råd og veiledning til instanser og fagmiljø som arbeider med eller har mistanke om vold og overgrep i kommunene.</p>	<p>(Fagmiljø) Offentlig ansatte som jobber med barn, og som har bekymring om barn kan være utsatt for vold eller seksuelle overgrep</p>	<p>Konsultasjonsteamet møtes en dag i måneden. Teamet kan i tillegg møte på skoler, barnehager eller helsestasjoner etter behov</p>	<p>Ingen evaluering</p>
<p>32 Kurs og oppdateringer. Dagsseminar om vold og overgrep</p> <p>Kontaktperson: Lars.ivar.grunnaleite@politiet.no</p> <p>Samarbeidspartnere: Haugesund kommune Team med Barnevern, politi, familievern, voksenpsykiatri og helsesøster</p>	<p>(Offentlig) Bufetat v/rådgiver for fagteamene</p>	<p>(Selektivt) Forebygge nye tilfeller av vold og overgrep, forebygge senskader</p>	<p>(Fagmiljø) Instanser og fagmiljø som arbeider med eller har mistanke om vold og overgrep i kommunene.</p>	<p>Dagsseminar for aktuelle institusjoner Gi råd og veiledning til instanser og faggrupper.</p>	<p>Ikke opplyst</p>

<p>33 UNDERVISNING OG KUNNSKAPSFORMLING – sinnemestring A: Sinnemestring Brøsetmodellen. Kognitiv behandlingsprogram for voldsutøvere i nære relasjoner. <i>Kontaktperson:</i> Stig Jarw-son stig.jarwson@stolav.no B: Sinnemestring, fengselsprogrammet. <i>Kontaktperson:</i> Merete Berg Nesset : merete.berg.nesset@stolav.no <i>Samarbeidspartnere:</i> Helsedirektoratet, Alle Regionale RVTS, Norsk forening for kognitiv terapi. <i>Tidsrom:</i> Kontinuerlig</p>	<p>(Offentlig) St. Olavs Hospital, avd Brøset Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri. Helse Midt – Norge Nasjonal implementering av Sinnemestring – Brøset-modellen er finansiert av Helsedirektoratet Akkreditert for kriminalomsorgen 2009.</p>	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner som en del av regjeringens handlingsplan» Vendepunkt 2008–2011 »</p>	<p>(Fagmiljø) Tverrfaglig utdanning. Fagpersonell som arbeider med voldsutøvere; familievernkontor, kommunale tjenester / barnevern, psykiatri, kriminalomsorg. Utdanningsprogrammet benyttes av ulike tjenester som skal iverksette behandlingsprogrammet i sitt tjenesteapparat.</p>	<p>Gruppebasert opplæring i behandlingsmetodikk, med 2 samlinger pr semester over 3 semester. Innføringsseminar i kognitiv terapi med avsluttende eksamen. Oppfølging og veiledning av terapeuter gjennom nettverkstreff.</p>	<p>Evalueres av NKVTS fra høsten 2011</p>
---	---	---	---	---	---

Tabell 2: Forebygging gjennom hjelpetiltak/behandling/selvhjelp/megling

Aktivitet/program navn: <i>Kontaktperson:</i> Samarbeidspartnere: <i>Tidsrom:</i>	Ansvarlige organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal-samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
34 ROSA-prosjektet Forebygge og bekjempe handel med kvinner. Hjelpetiltak og nasjonal krise- og informasjonstelefon 2005 – pågående prosjekt. <i>Kontaktperson:</i> Daglig leder Mildrid Mikkelson <i>Samarbeid med:</i> Kri-sesentrene, Soroptimistene, TL-design, UNE, UDI, IOM, Koordinerings-enheten for ofre for menneskehandel, politiet, PRO senteret, Kirkens Bymisjon	(Frivillig organisasjon) Kri-sesenterssekretariatet på oppdrag fra Justisdepar-temen-tet http://www.kri-sesenter.com/sekretariatet/aars-melding/ROSA_aarsrap-port-2010.pdf	(Indikert) Forebygge og bekjempe handel med kvinner	(Individnivå og Fagmiljø) Kvinner utsatt for menneskehandel	Koordinere og sikre oppholdssteder med tilgang til nødvendig bistand og informasjon til kvinner utsatt for menneskehandel, samt gi veiledning og informasjon overfor de ansatte på bostedene.	Evaluert av NTNU Samfunnsforskning, i samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST) http://www.rosa-help.no/pdf/rapportRosa-evaluering.pdf

<p>35 Konfliktråd</p> <p><i>Kontaktperson nasjonalt:</i> Siri Kemyen Siri.Kemyen@konflikttraadet.no tlf 22 03 25 18.</p> <p>A: Frivillige, tilrettelagte samtaler og/eller store møter rundt voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner (Konfliktrådet i Sør-Trøndelag)</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Prosjektleder Guro Angell Gimse, tlf. 22 03 25 68</p>	<p>(Offentlig) Konfliktrådene i Norge Konfliktrådene er en statlig organisasjon med 22 regionale kontorer, og et overordnet sekretariat og under Justisdepartementet.</p> <p>Eksempler på lokale aktiviteter:</p> <p>A: Konfliktrådet i Sør-Trøndelag</p>	<p>(Indikert) Forebygge gjentakelse av vold/ overgrep samt forebygge voldens psykiske konsekvenser</p> <p>Hindre eskalering av en konflikt gjennom konfliktråds-behandling. Voldssaker utgjør den største saks-kategorien, og inkluderer bl.a. saker som omhandler vold i nære relasjoner.</p> <p>Målet er bedre ivaretagelse av ofrene, bearbeidelse av tillitsbrudd og skadede relasjoner, samt mobilisering av private og offentlige nettverk for konstruktivt samarbeid om fremtiden, der dette er ønskelig eller nødvendig.</p>	<p>(Individ/Relasjon/ Nærmiljø) Konfliktrådet henvender seg til hele befolkningen. Sentrale målgrupper er ofre, gjerningspersoner og andre som er berørt av vold i nære relasjoner (barn, søsken, onkel, tante, nabo, venninne samt ansatte i hjelpejenester). De fleste gjerningspersonene er unge gutter mellom 15 og 17 år.</p> <p>Konfliktrådene behandler både sivile saker og straffesaker.</p>	<p>Prøve ut <i>frivillig</i> bruk av tilrettelagte samtaler og/eller stormøter rundt voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner, tilbud om å diskutere de praktiske følger av besøksforbud, skape en arena for dialog om følelsesmessige konsekvenser av straffbare handlinger, ansvar, tillitsbrudd, eventuell fremtidig relasjon, felles barn m.m. Fornærmede skal styrkes i å ta vare på seg selv og sin fremtid gjennom tilrettelagte dialog med voldsutøver. En reintegrering av partene til deres nærmiljø er viktig i forebyggende perspektiv mot nye lovbrudd.</p>	<p>Konfliktrådene i Norge er evaluert av Nordlandsforskning i 2009. NF-rapport nr. 14/2009. ISBN-nr.: 0805-4460. www.nordlandsforskning.no</p> <p>NTNU Samfunnsforskning publiserte evaluering av prosjektet for Konfliktrådet i Sør-Trøndelag, i mai 2011 http://www.ntnusamfunnsforskning.no/publikasjon.aspx?id=959dff99-45a2-4adf-8065-6785bf6465b6&theme=OVERRIDE=Default</p> <p>Andre prosjekter har kun lokal evaluering eller det er ikke opplyst noe om det.</p>
<p>B: Utprøving av tilrettelagte samtaler i saker der det er ilagt besøksforbud (Konfliktrådet i Oslo og Akershus)</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Prosjektleder Kjersti Lilloe-Olsen, 22 03 25 40</p>	<p>B: Konfliktrådet i Oslo og Akershus. Asker og Bærum Politidistrikt er prosjekt-deltager.</p>	<p>Diskutere de praktiske følgene av besøksforbud. Fornærmede skal styrkes til å ta vare på seg og sin fremtid gjennom dialog med voldsutøver der det er ilagt besøksforbud. Bidra til at partene får en fredeligere gjennomføring av besøksforbudet. Dette kan hindre nye voldelige hendelser mellom partene.</p>	<p>Dialogmøter, familieråd/stormøter er sentrale møteformer. Det sentrale er å imøtekomme partene der de selv er i prosessen, i forhold til den konkrete møteformen som skal benyttes.</p> <p>Restorative Justice-tankegang preger prosessene. De som er berørt (ikke bare hovedpartene) møtes for å finne en løsning på situasjonen.</p>	<p>Dialogmøter, familieråd/stormøter er sentrale møteformer. Det sentrale er å imøtekomme partene der de selv er i prosessen, i forhold til den konkrete møteformen som skal benyttes.</p> <p>Restorative Justice-tankegang preger prosessene. De som er berørt (ikke bare hovedpartene) møtes for å finne en løsning på situasjonen.</p>	

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal-samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>C: Tilrettelagte samtaler mellom parter i saker som omhandler vold Kontaktperson Ethel Fjellbakk mobil:976 74594</p> <p><i>Tidsrom:</i> Konfliktkrådene generelt er permanente tilbud.</p> <p>Prosjekter og forsøk er av begrenset karakter, f.eks. 2 år.</p>	<p>C: Konfliktkrådet i Østfold <i>Prosjekteier:</i> Justis- og politidepartementet</p> <p>Jfr. tiltak 22 og 23 i Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011</p>	<p>Skape en arena hvor det åpnes for dialog om konsekvensene av straffbare handlinger, ansvar, tillitsbrudd, fremtidig relasjon, felles barn m.m. Forebygge ytterligere konflikter.</p> <p>Mobilisering av private og offentlige nettverk for konstruktivt samarbeid om fremtiden</p>		<p>Når det ilegges besøksforbud gis det samtidig tilbud om tilrettelagt samtale mellom partene. Det er et viktig prinsipp at sakene oversendes konfliktkrådet med en gang besøksforbudet ilegges. Det er frivillig for begge parter om de ønsker å benytte seg av tilbudet.</p>	<p>Evaluert av Ann Kristin Eide og Hege Gjertsen, Nordlandsforskning 2009. <i>Med: eller ? Virkninger av: og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativt eller supplement til straff.</i> (NF-rapport nr. 14/2009. ISBN-nr.: 0805-4460). www.nordlandsforskning.no</p> <p>NTNU Samfunnsforskning publiserte evalueringsrapporten i mai 2011. http://www.ntnusamfunnsforskning.no/publikasjon.aspx?id=959dff99-45a2-4adf-8065-6785bf6465b6&themeOverride=Default</p> <p>Prosjektet anbefales videreført med sikte på å gjøre det til et permanent tilbud og/eller implementere metoden i det etablerte straffesystemet. Kun lokal evaluering.</p>

<p>36 Enesamtaler med ungdom med voldsproblem – sinnemestringstilbud</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Bjørn Løvland, Tel 22 34 09 50</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Reform – ressursenter for menn</p> <p>Reform er en stiftelse som mottar grunnfinansiering fra BLD og prosjektfinsiering fra andre bidragsytere</p> <p>Tilbudet finansieres primært fra eksterne bidragsytere (NAV, barnevernet osv.). Samtalene gjennomføres i Oslo.</p>	<p>(Indikert)</p> <p>Forebygging av vold i nære relasjoner gjennom å endre voldelig atferd</p>	<p>(individnivå)</p> <p>Målgrupper er ungdom som har et voldsproblem og som utøver vold, primært mot familie og kjærester, men også mot andre personer. Tilbudet rettes mot ungdom som er motivert til å gå i samtaler for å endre den voldelige atferden.</p>	<p>Individualterapi som inkluderer fire ulike tilnærminger: psykoedukativ arbeidsform, kliententrert metodikk, voldspektiv og «ungdommens voldsprosjekt». Samtaletilbudet strekker seg fra 2 måneder til 1 år.</p>	<p>Det er ikke bevilget midler til ekstern evaluering av tiltakene.</p> <p>Reform gjennomfører jevnlig intern evaluering gjennom tilbakemelding fra deltakere og partnere. I tillegg søkes det om midler til å kunne foreta en ekstern uavhengig evaluering.</p>
<p>37 A: Behandlingstilbud til voldsutøvere – Sinnemestring</p> <p><i>Kontaktperson :</i> Bjørn Løvland, Tel 22 34 09 50</p> <p><i>Samarbeid:</i> I Oslo gjennomfører Reform sinnemestringstilbud alene, på Sunnmøre i samarbeid med familievernkontoret i Ålesund</p> <p>B-1: Sinnemestring Brøsetmodellen</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Stig Jarwson@stolav.no eller Roar Berg, roar.berg@stolav.no</p> <p><i>Tidstrom:</i> Permanent</p>	<p>(Frivillige organisasjoner og offentlige instanser) A: Reform – ressursenter for menn. Finansieres fra grunnbevilgning, fra prosjektmidler fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), fra private bidragsytere og egenandel fra klientene</p> <p>B: St. Olavs Hospital, avd. Brøset Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri. Helse Midt-Norge. Finansiert av Helseforetaket.</p>	<p>(Indikert)</p> <p>A: Målsettingen er at den enkelte deltaker skal mestre sitt sinne på en konstruktiv og god måte gjennom å erstatte usunne handlingsalternativer med sunne. Med usunne handlingsalternativer menes former for vold og annen utagering eller undertrykking.</p> <p>B: Vold i nære relasjoner som en del av handlingsplanen «Vendepunkt 2008 – 2011»</p>	<p>(Individnivå)</p> <p>A: Menn som utøver vold eller utagerer sitt sinne mot andre, mot ting eller mot seg selv og/eller som undertrykker sitt sinne.</p> <p>B: Voldsutøvere av begge kjønn som frivillig ønsker behandlingstilbudet.</p>	<p>A: Gruppeterapi som inkluderer fire ulike tilnærminger (som i nr. 35), men med avmaktsperspektiv som den fjerde tilnærmingen. Terapien består av to gruppetilbud, et sinne-mestringskurs over 15 samlinger og en åpen gruppe for de som ønsker å fortsette etter kurset.</p> <p>B: Kognitiv gruppebehandling 34 timer. To terapeuter, 4–6 deltakere i gruppen.</p>	<p>A: Det er ikke bevilget midler til å kunne foreta ekstern evaluering av tiltakene. Reform gjennomfører jevnlig intern evaluering gjennom tilbakemelding fra deltakere og partnere. I tillegg søkes det om midler til å kunne foreta en ekstern uavhengig evaluering.</p> <p>B: NKVTS fra høsten 2011 Fengselsprogrammet gjennom Kriminalomsorgens Sentrale Forvaltning innen 2014.</p>

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidstrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
B-2: Fængselsprogrammet Kontaktperson Merete Berg Nettet: merete.berg.nes-set@stolav.no eller Anne Meisingset anne.meisingset@stiolv.no Samarbeid med: Helsedirektoratet, RVTS Midt	Akkreditert for kriminalomsorgen 2009. C: RVTS Vest i samarbeid med Brøset kompetansesenter	C: Forebygge voksne menns vold mot familie	C: Gruppebehandling for menn	C: Gruppe for 6–8 menn, 2 ganger i året	C: Evaluering av endret atferd etter endt behandlingsekskurs, oppfølging av partner etter et år
C: Sinnemestringsgrupper – Brødsethmodellen Kontaktperson: Turid Aaserød Telefon: 55 97 66 95 D: Samtaler om vold og sinne i nære relasjoner/ sinnemestring Kontaktperson: Reidun Hobbesland Stavne.postmottak@trondheim.kommune.no Samarbeid med: Trondheim Kretsfengsel	D: Fellesskap mot seksuelle overgrep (FMSO) i samarbeid med Stavne Arbeid og Kompetanse KF	D: Sinneterapi gir de som deltar en mulighet til å finne passende reaksjonsformer for sitt sinne, og av den grunn unngå vold.	D: De fleste deltakerne har utøvet både fysisk og psykisk vold mot samivspartner og barn. Tilbudet blir gjennomført i Oslo og på Sunnmøre, men er åpen for menn i hele landet. Målgrupper ved FMSO kan være både kvinner og menn som bruker vold eller begår overgrep.	D: Terapien består først av 3 individuelle timer, deretter gis det 30 timer i gruppeterapi, med læring av mestring og kognitiv terapi. Det gis tilbud om individualsamtaler dersom det ikke er hensiktsmessig med gruppebehandling.	D: Begge programmene blir internt evaluert.

<p>38 Utpøring av gruppetilbud til jenter</p> <p><i>Kontaktperson:</i> sosialantropolog Torunn Fladstad</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Familievernkontorene, KUP (Kirkens ungdomsprosjekt), IMDI</p> <p><i>Tidsrom:</i> Fortløpende</p>	<p>(Offentlig) RVTS Sør</p>	<p>(Selektivt) Kjønnslemlestelse, tvangs- gifte og ekstrem kontroll i oppdragelsen av jenter fra minoritetsgrupper</p>	<p>(Nærmiljø/lokalsamfunn) Unge jenter (og mødrene deres) fra lukkede familier</p>	<p>Gruppetilbud for jenter. Gruppen følger jentene fra barne- til ungdomsskole. Samtaler, måltider, aktiviteter. Jenter som er uten mulighet for å delta i fellesaktiviteter med andre barn/unge gis anledning til likemannsarbeid og bearbeiding av egen tilværelse/identitet. Spin-off effekt er at jentenes mødre inviterer seg selv inn i tilsvarende gruppeaktivitet. Ved å la familievernet drive oppsøkende og utadrettet aktivitet mot gruppen presenterer familiekontoret seg som en mulig hjelpearena ved behov.</p>	<p>Evalueres og rapporteres av sosialantropolog Torunn Fladstad, RVTS Sør</p>
<p>39 Tidlig intervensjon i familier med barn utsatt for vold i nære relasjoner</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Olaf.haugen@kristiansand.kommune.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Politiet og Regionalt senter for barne- og ungdomspsykiatri (R-BUP) og IMDI.</p>	<p>(Offentlig) Barnevernsvakta i Kristiansand kommune og RVTS Sør</p> <p>Tilsvarende intervensjon gjøres av de samme instanser i minoritetsfamilier, med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) som samarbeidspartner.</p>	<p>(Indikert) Følge opp barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner og som barnevernsvakta har vært involvert i, sammen med politiet. Prosjektet skal se om det er gevinst i å intervenere tidlig . Følge opp minoritetsbarn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner</p>	<p>(Individ/relasjon) Familier med barn under 18 år utsatt for vold i nære relasjoner.</p>	<p>Klinisk jobbing for å vurdere potensial for mulig endring samt å snakke med barna. Barneverntjenesten gjennomfører parallelt en undersøkelse, jfr. bvl §4-3</p>	<p>Evaluering av RVTS i 2012</p>

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal- samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
40 Vinn – samtalegrupper for kvinner Kontaktperson: Kristin Tandberg Kristin.tandberg@jd.dep.no Samarbeidspartnere: Tidsrom:	(Offentlig) Kriminalomsorgen.	(indikert) Forebygge ny voldskriminalitet ved å øke selvinn-sikt og sosiale ferdigheter.	(Individnivå) Domfelte kvinner som har problemer knyttet til rus, vold, livsmestring, grense-setting og andre kvinnere-laterede forhold	Samtalegrupper med bruk av motiverende samtale, læringsteori, kognitiv psy-kologi og humanistisk psykologi	Annerkjent metode
41 Arbeid med voldsutsatte kvinner i fengsel – Oslo Krisesenter, Fengselsprosjektet Kontaktperson: Oslo krise-senter Tlf 22480381 Samarbeidspartnere: Kriminalomsorgen Tidsrom:	(Frivillig organisasjon) Krisesentersekretariatet på oppdrag fra Justisdepartementet	(indikert) Hjelpe kvinner ut av of-ferrollen ved at de selv erkjenner å ha vært utsatt for vold og hvordan sette egne grenser mot vold i parforhold	(Individnivå) Domfelte kvinner som har vært utsatt for vold	Psykodeduktive kurs, sam-talegruppe, individuelle samtaler og sosial trening	Ikke opplyst

<p>42 Barnehus <i>Kontaktperson:</i> Tromsø: post@tromso.barnehuset.com Trondheim: postmottak@barnehuset-trondheim.no Bergen: post@barnehuset.net Hamar: post@barnehuset-hamar.no Oslo: Barnehuset.oslo@polit.no Kristiansand: kristiansand@barnehuset.com Stavanger: Barnehuset.stavanger@polit.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> RVTS, politiet, barnevern, helsevesen, tingrettene.</p> <p><i>Tidsrom:</i> 3-årig prosjekt</p>	<p>(Offentlig) Justis- og politidepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgs-departementet.</p> <p>Etablert i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tromsø • Trondheim • Bergen • Hamar • Kristiansand • Oslo • Stavanger <p>3-årig samarbeidsprosjekt mellom departementene med styringsgruppe på direktoratsnivå, ledet av politidirektoratets leder. Det administrative ansvaret er delegert til politimesteren der barnehuset er lokalisert.</p>	<p>(Indikert) Redusere belastningen for barn og påtørende med helhetlig ivaretagelse. Sørg for god ivaretagelse og økt rettsikkerhet for barn og psykisk utviklingshemmede voksne i dommeravhør. Sikre rask hjelp og behandling. Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser. Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet.</p>	<p>(Individnivå) Barn og unge samt psykisk utviklingshemmede med påtørende hvor det er mistanke om seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner</p>	<p>Rask igangsettelse og gjennomføring av dommeravhør, videre hjelp og oppfølging. Tilrettelegge for dommeravhør, medisinsk undersøkelse tannhelseundersøkelse i barnevennlige omgivelser. Rådgivning. Koordinering av samrådsmøter mellom involverte instanser. Støtte og veiledning til barn og påtørende. Korttidssterapi</p>	<p>Evaluering igangsettes i 2011.</p>
<p>43 Døgnaåpen alarmtelefon for barn og unge www.116111.no</p> <p><i>Kontaktperson:</i> line.naernes@jd.dep.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Barnevernvaktene i Norge</p> <p><i>Tidsrom:</i> 2009–2011</p>	<p>(Offentlig) Barnevernsvakten i Kristiansand</p>	<p>(Indikert) Hva forebygges?</p> <p>Formidle kontakt med kontakt med politi og AMK i akutte situasjoner, til det lokale barnevernet ved generell bekymring</p>	<p>(Individnivå) Barn og unge og bekymrede voksne som selv tar kontakt</p>	<p>Ikke opplyst</p>	

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/bekjente, nærmiljø/ lokal-samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>44 Familievoldskoordinator</p> <p>Kontaktperson: line.naersnes@jd.dep.no</p> <p>Tidsrom: Varig</p>	<p>(Offentlig) Politiet</p> <p>Alle politidistrikter er pålagt minstestandard 100% stilling som familievoldskoordinator</p>	<p>(indikert)</p> <p>Redusere omfanget av familievoldssaker. Koordinatorene har direktisovergripende, koordinerende ansvarsoppgaver innen feltet familievold, og skal bidra til at politiet utøver en helhetlig og ensartet behandling av denne type saker</p>	<p>(Individnivå) Voldsofre</p>	<p>Koordinere ansvarsoppgavene for politidistriktet, fremme forslag om rutiner og metodeutvikling, ha god kunnskap om andre etater, institusjoner og organisasjoners mulighet til å bidra med adekvat oppfølging og være en ressursperson i kontakten mellom politi og voldsofre. Initiere etablering av god kontakt med andre etater, institusjoner og organisasjoner med tilknytning til voldsproblematikk</p>	<p>http://www.nkvts.no/biblioteket/Publicasjoner/Familievoldskoordina-torene_i_politiet.pdf</p>
<p>45 Voldsalarm, livvakt, politiovervåkning, elektronisk overvåkning, bytte av identitet</p>	<p>(Offentlig) Politiet</p>	<p>(indikert)</p> <p>Forebygge ytterligere vold ved å øke risikoen for at utøver blir tatt samtidig som anstrengelsene ved å begå overgrep øker</p>	<p>(Individnivå)</p> <p>Personer utsatt for vold og seksuelle overgrep</p>	<p>Voldsalarmen kobles til hus-telefonen eller som akustisk alarm til hustelefonen</p>	<p>Ikke opplyst</p>
<p>46 Omvendt voldsalarm</p> <p>Kontaktperson: askerogbaerum@politiet.no</p> <p>Tidsrom:</p>	<p>(Offentlig) Politiet</p>	<p>(indikert)</p> <p>Forebygge at voldsutøver begår nye overgrep</p>	<p>(Individnivå)</p> <p>For personer idømt kon-takforbud, jfr straffeloven §33 og straffeprosessloven §181-kontaktforbud (besøksforbud) med elektronisk merking</p>	<p>Voldsutøver utstyres med elektronisk enhet som utløser alarm hos politiet straks han beveger seg inn i en forbudszone. Politiet vil da varsle den volds-utsatte og kan følge volds-utøvers bevegelser på elektronisk kart for så å foreta arrestasjon før han når fram til den voldsutsatte.</p>	<p>Ikke opplyst</p>

<p>47 A) Støttetelefonen for kriminalitetsofre 800 40 008 B) Rådgiving for Kriminalitetsofre</p> <p><i>Tidsrom: Varig</i></p>	<p>(Offentlig) Kontoret for voldsofferstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK)</p>	<p>(Selektivt) Gi støtte, råd og veiledning til kriminalitetsofre</p>	<p>(Individnivå) For alle rammet av kriminelle handlinger, enten direkte eller som pårørende</p>	<p>RKK gir både råd, veiledning og praktisk hjelp. Informasjon og hjelp til å kontakte øvrig hjelpeapparatet, politi og rettsvesen og om gangen i en straffesak fra anmeldelse til dom. Videre gis informasjon om rettigheter som offer for kriminalitet, vitnestøtte og veiledning under rettsbehandling og hjelp til å utarbeide søknad om voldsofferstatning og bilighetserstatning. Henvendelsene behandles konfidensielt av rådgivere med ulik erfaringsbakgrunn</p>	<p>Ikke opplyst</p>
--	---	---	--	---	---------------------

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>48</p> <p>A: Behandlingstilbud til domfelte voldsutøvere: ATV-modellen</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Kristin Tandberg Kristin.tandberg@jd.dep.no</p> <p>B: Behandlingstilbud til voksne utøvere av vold i nære relasjoner (menn og kvinner).</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Psykologspes/ direktør Marius Råkil. Mobil 91363022, e-post: marius@atv-stiftelsen.no</p> <p><i>Tidsrom:</i> <i>Kontinuerlig</i></p> <p>Samarbeidspartnere: Lokale hjelpeinstanser i regionen der ATV-kontoret ligger; familievernet, barnevernet, psykisk helsevern, politi, krisesenter etc.</p>	<p>(Frivillig organisasjon)</p> <p>A: Alternativ til vold (ATV) på oppdrag fra Justisdepartementet</p> <p>B: Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) i Oslo,</p> <p>Tilsvarende behandlingstilbud tilbys av ATV i: Bærum, Skedsmo, Drammen, Vestfold, Telemark, Arendal, Kristiansand, Stavanger og Tromsø.</p> <p>Finansiering fra staten og/ eller kommuner.</p>	<p>(Indikert)</p> <p>A: Endre gruppedeltakernes forståelse og holdninger til egen voldsbruk</p> <p>B: Fremtidig bruk av vold i parrelasjonen.</p>	<p>(Individnivå)</p> <p>A: Domfelte kvinner og menn med problemer innen vold, rus og seksualisert vold</p> <p>B: Voksne utøvere av vold i nære relasjoner</p>	<p>A: Humanistisk klient-sentrert tradisjon. Det er egne grupper for ulike problemer. Minimalt antall møter er 12. Samtaler og oppgaver</p> <p>B: Den terapeutiske behandlingen ved ATV er frivillig, individuelt tilrettelagt og ikke tidsbegrenset, fundert i en psykoterapeutisk tradisjon og drevet av profesjonelle terapeuter (i stor grad psykologer). Behandlingen bygger på kunnskap om de ulike gruppens karakteristika og unike behov, samt et familieperspektiv som er tatt inn de siste årene. Forløpet karakteriseres ved innledende inntak/evaluering, og videre behandling, enten individuelt eller i gruppe. Gruppetilbudet kan enten være løpende, eller 24 ukers ikke-voldsgruppe (manualisert/ATV), eller en 12 gangers foreldregruppe (ATV) som en modul i det totale tilbudet de får ved ATV.</p>	<p>A: Anerkjent metode</p> <p>B: Evalueres av NKVTS i tidsrommet 2010 – 2013</p>

<p>C: «Foreldreprosjektet» Familievold og omsorg.</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Psykologspesialist og prosjektleder Ingunn Eriksen Mobil: 22401116, e-post: ingunn.eriksen@atv-stiftelsen.no</p> <p><i>Tidsrom:</i> 2008–2011</p>	<p>C: Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) i Oslo. Prosjektet er finansiert av Gjensidigestiftelsen</p>	<p>C: Målsetning om å øke foreldrekompetansen til mødre som utsettes for vold og fedre som utøver vold. Forebygging av omsorgsvikt relatert til vold i familier.</p>	<p>C: Prosjektet er rettet mot barn som lever med vold i familien og fedre som utøver vold og mødre som er utsatt for vold.</p>	<p>C: Utvikling av metodikk som retter seg mot voksne voldsutøvere og voldsut-sattes foreldrefungering for å integrere slik metodikk i voldsbehandling for øvrig. Bruk og videreformidling av den psykoedukative metodikken, "Circle of Security Parenting" (COS-P). Psykoedukative grupper for mødre og fedre, samt individuell behandling. Resultatene fra prosjektet skal formidles til helse-tjenesten, barnevern, familievern, krisesentre, etc.</p>	<p>C: Ingen evaluering</p>
---	--	--	---	---	----------------------------

Tabell 3: Forebygging gjennom holdningskampanjer, informasjonsmaterieell etc.

Aktivitet/program navn: <i>Kontaktperson:</i> <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidstrom:</i>	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
49 Tilskudd til forebygging av kjønnslemlestelse gjennom holdningsendring <i>Kontaktperson:</i> Saksbehandler i Bufdir: Astri Klev <i>astri.klev@Bufdir.no</i> <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidstrom:</i> 2008–2011	(Offentlig) Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) Finansiert gjennom midler fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) knyttet til tiltak 20 i handlingsplanen mot kjønnslemlestelse.	(Selektivt) Gjennomføring av kjønnslemlestelse på barn som har opphold i Norge. Holdningsendring gjennom frivillige organisasjoners forebyggende arbeid.	(Nærmiljø/lokalsamfunn) Frivillige organisasjoner (eller organisasjoner i samarbeid med offentlige aktører) kan søke om midler til prosjekter og konkrete aktiviteter som har som mål å endre holdninger og å hindre kjønnslemlestelse på barn i Norge	Holdningsendrende arbeid, gjennom tilskudd til frivillige organisasjoners arbeid, mer info: www.Bufetat.no/tilskudd	Evalueres av Oxford Research.
50 Utvikling av brosjyrer om tvangsekteskap <i>Kontaktperson:</i> Elin Skogøy, e-post: elin.skogoy@Bufdir.no <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidstrom:</i> 2010 – 2011	(Offentlig) Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), i samarbeid med Utlendingsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Helse- og politidirektoratet. Finansiert av BLD Handlingsplanen mot tvangsekteskap	(Selektivt) Tvangsekteskap/æresrelatert vold, ekstrem kontroll.	(Nærmiljø/lokalsamfunn) Ungdom og foreldre fra berørte grupper. Foreldrebrosjyren har hovedsakelig et forebyggende siktemål, å understreke foreldrenes ansvar for god kommunikasjon med barna sine. Ungdomsbrosjyren har i større grad til hensikt å gi informasjon om hvor man kan få hjelp hvis man opplever denne type konflikter.	Forebygging av tvangsekteskap gjennom informasjonsmaterieell utviklet i samarbeid mellom ulike offentlige aktører. Det nye i dette arbeidet er både at det offentlige i større grad involverer seg og ikke minst samarbeidet mellom ulike offentlige aktører (fem direktorater).	De involverte direktoratene skal evaluere arbeid, distribusjon og bruk av brosjyrene i 2012. Arbeidet med handlingsplanen mot tvangsekteskap evalueres av Institutt for samfunnsforskning

<p>51 UNG:NO – (Offentlig) informasjonskanal for ungdom.</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Beate Aas, redaktør ung.no. E-post: beate.aas@Bufdir.no, telefon: 466 15 000.</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i></p> <p><i>Tidsrom:</i> Permanent tilbud + spesielle perioder.</p>	<p>(Offentlig) Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)</p> <p>Handlingsplanene: Vold i nære relasjoner – Vende- punkt og Handlingsplan mot kjønnslemlestelse.</p>	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner, inkludert tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.</p>	<p>(Storsamfunnet) Ungdom 13–20 år</p>	<p>Informasjon om vold. Ung.no skal omfatte informasjon og spørsmål- svar-tjeneste om vold i nære relasjoner (inkludert tvangsekteskap og kjønnslemlestelse). Spørretjeneste der ungdom kan få svar på det de lurer på. Temaene er integrert i informasjonen på nettsidene, i informasjonssjyve og i Faginstanser som NKVTS og Kompetansteamet mot tvangsekteskap svarer på spørsmål om henholdsvis tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.</p>	<p>Kvalitativ evaluering av ung.no ved bruk av fokusgrupper desember 2010. Resultatene fra evalueringen blir nå benyttet i videreutvikling av nettstedet, grafisk, strukturelt og innholdsmessig.</p>
<p>52 Påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med Norges forpliktelser etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon</p> <p><i>Kontaktperson:</i> post@ldo.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i></p> <p><i>Tidsrom:</i> Kontinuerlig</p>	<p>(Offentlig) Likestillings- og diskrimineringsombudet</p> <p>Ombudet skal bekjempe diskriminering og fremme likestilling uavhengig av blant annet kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, språk, religion, seksuell orientering og alder</p>	<p>(Universelt) Vold i nære relasjoner – psykisk vold, episodisk partnervold og vold mot kvinner.</p>	<p>(Storsamfunnet) Politikere og norske myndigheter på sentralt og lokalt nivå.</p>	<p>Rapportering til FN om likestillingstilstanden og om vold i nære relasjoner. Rapportene er utgangspunkt for åpne høringer der norske myndigheter må svare for sitt forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner. Rapporten til Komiteen for avskaffelse av kvinneskraminering (CEDAW) er nå under arbeid og vil bli lagt ut på deres hjemmeside. http://www.ldo.no/no/Aktuelle/publikasjoner/rapporter/CERD-rapport/</p>	<p>Det foreligger ingen eksterne evalueringer av det overfor nevnte arbeidet.</p>

Aktivitet/program navn: <i>Kontaktperson:</i> <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidsrom:</i>	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggningsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
53 Utgivelse av dokumentasjon og publikasjoner <i>Kontaktperson:</i> post@ldo.no <i>Samarbeidspartnere:</i> <i>Tidsrom:</i>	(Offentlig) Likestillings- og diskrimineringsombudet	(Universelt) Vold i nære relasjoner	(Storsamfunnet) Politikere og norske myndigheter på sentralt og lokalt nivå.	Ombudet utgir dokumentasjon og publikasjoner som retter seg mot norske myndigheter for å bedre det voldsforebyggende arbeidet. I disse dokumentene inngår statistikk, vurderinger og forslag til tiltak som myndighetene kan sette i verk. Arbeidsmetoden er et pådriverarbeid rettet mot politikere og myndigheter. Denne funksjonen til LDO er hjemlet i diskrimineringsombudsloven med forskrift	Det foreligger ingen eksterne evalueringer av det overfor nevnte arbeidet.

<p>54 Internasjonal kampanje mot menns vold mot kvinner</p> <p><i>Kontaktperson:</i> http://www.krisesenter.com/aksjoner/aksjoner.html</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i></p> <p><i>Tidsrom:</i> Årlig 10 dagers aksjon (25. nov – 10. des)</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Krisesentersekretariatet</p>	<p>(Universelt) Alle former for vold mot kvinner.</p>	<p>(Storsamfunnet) Varierer fra år til år, i 2010 var målgruppen menn. Året før var målgruppen beslutningstakere.</p>	<p>I 2010 kampanjen mot menns vold mot kvinner, fokus på menn og menns rolle i voldsførebygging. Samarbeid mellom LO, Ressurssenteret for menn (Reform), Hvitt bånd og Krisesentersekretariatet. Utarbeidet plakater og et informasjonshefte om omfang, voldens konsekvenser og tips om hva menn kan gjøre. Alt materiell ble sendt ut til alle deltagende fagforbund og underliggende lokallag, samt medlemsentrene. Fra 25. november til 10. desember ble det aksjonert på ulike måter rundt i landet. Alt materiell ble også publisert på hjemmesidene til deltagerne.</p>	<p>Ingen evaluering</p>
<p>55 TONNA BRIX SKOLE-PROSJEKT kampanje (jfr. handlingsplanen Vendepunkt 2009–10)</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Krisesentrene, MOT, Redd Barne, Stine Sofie Stiftelsen og UNICEF</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Krisesentersekretariatet. Prosjektet er et samarbeid mellom Tonna Brix og Krisesentersekretariatet og er støttet med midler fra Gjensidige Stiftelsen</p>	<p>(Universelt) Kampanjen har som mål å endre holdninger og virke voldsforebyggende.</p>	<p>(Storsamfunnet) Bevisgjøre barn og unge om hvilke instanser som kan yte hjelp, samt bidra til å fjerne tabuer rundt vold i hjemmet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spre kunnskap om vold i hjemmet, konsekvensene av vold og råd om hjelp • Fjerne tabu rundt det å prate om vold i hjemmet • Møte ungdom og fagpersoner fra ulike kommuner • Avdekke behovet for hjelp og bidra til forskning • Knytte seg til andre aktører i samme fagområde • Gjøre kampanjen og temaet synlig i sosiale nettverk, riksdekkende media og lokalmiljø 	<p>Ingen planlagt evaluering</p>

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggingsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokalsamfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>56 Teaterprosjekt om «Å leve på kode 6»</p> <p>Kontaktperson: Zoe.Oiestad@reddbarna.no</p> <p>Samarbeidspartnere:</p> <p>Tidsrom: 2011</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Redd Barna i samarbeid med Blendwerk teatergruppe</p>	<p>(Universelt) Gjennom en teaterforestilling vise hvordan det er å leve på kode 6. Skape innlevelse og fortelle om belastningene og utfordringene.</p>	<p>(Storsamfunnet) Folk flest som ser forestillingen</p>	<p>Forestillingen vil gi innblikk og innlevelse i hvilke belastninger det gir å leve på kode 6 og vil kunne bidra til at folk som kjenner til at noen lever på kode 6 i større grad vil skjønne at familien trenger hjelp og støtte. Vi mener det ligger et element av forebygging i dette prosjektet. Det skal også utgis manus til teaterforestillingen.</p>	<p>Ingen</p>

<p>57 Hvitt Bånd – Kampanje</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Anders Huuse Kartzow, tlf: 22 34 09 50,</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Norges Fotballforbund, LO, Krisesentersekretariatet, Norsk Krisesenterforbund</p> <p><i>Tidsrom:</i> Hvitt Bånd er en permanent kampanje</p>	<p>(Frivillig organisasjon) Reform – ressursenter for menn</p> <p>Reform er en stiftelse som mottar grunnfinansiering fra BLD og prosjektfinansiering fra andre bidragsytere. Hvitt Bånd kampanjen er støttet med midler fra Gjensidigestiftelsen, avgrensete prosjektmidler fra BLD samt fra Reforms grunnfinansiering.</p>	<p>(Universelt)</p> <p>Hvitt Bånd er en kampanje mot menns vold mot og seksuell trakassering av kvinner. Kampanjen retter seg mot gutter og menn i alle aldre, og tar sikte på å påvirke menns holdninger gjennom opplysning, bevisstgjøring og etablering av gode rollemodeller. Kampanjen Hvitt bånd skal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Synliggjøre og øke menns engasjement mot vold mot kvinner • Vekke positivt engasjement, ikke spre skremmebilder • Bidra til økt kunnskap om menns holdninger til vold mot kvinner 	<p>(Storsamfunnet)</p> <p>Hvitt Bånd kampanjen retter seg mot gutter og menn i alle aldre, og tar sikte på å påvirke menns holdninger gjennom opplysning, bevisstgjøring og etablering av gode rollemodeller.</p>	<p>Hvitt Bånd skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeide med andre aktører om ulike prosjekter, bl.a. Fotball mot vold, Russen mot vold osv. • Tilby undervisningspakker, workshops og annen kunnskapsformidling • Drive kontinuerlig rekruttering av samarbeidspartnere og ambassadører • Stimulere arbeidet mot vold gjennom årlig utdeling av Hvitt Bånd-prisen • Formidle aktuell informasjon gjennom nettstedet hvittband.no • Etablere 25. november som den årlige markeringen av menns engasjement mot vold 	<p>Ingen ekstern evaluering planlagt</p>
--	--	--	--	---	--

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsrom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggingsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal- samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>58 Nasjonal kontaktlefon for å avdekke overgrep og forebygge vold mot eldre i hjem og institusjon</p> <p><i>Kontaktperson:</i> kristin.by.adeler@sby.oslo.kommune.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Kontaktpersoner i kommunene</p> <p><i>Tidsrom:</i> 3-årig prosjekt 2009–2011</p>	<p>(Offentlig) Vern for eldre, Oslo kommune. Prosjektet er finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet.</p>	<p>(Selektivt) Avdekke overgrep og forebygge vold mot eldre i hjem og institusjon. Synliggjøre omfanget av overgrep mot eldre</p>	<p>(Individnivå/Fagmiljø) Eldre som er utsatt for vold. Ansatte i sosial- eller helsevesen, hjelpeapparatet frivillige organisasjoner mv. som er i kontakt med eldre som de mistenker eller vet er utsatt for vold/overgrep</p>	<p>Råd og veiledning på telefon til den som henvender seg og henviser til aktuelle instanser som hjemmetjeneste, institusjon, fastlege, kommunelege, pasient- og brukerombud, overformyndighet, politiet mfl. En viktig del av arbeidet er å nå ut med informasjon om tjenesten. Dette gjøres gjennom utsendelse av brosjyremateriell, opplysningsfilm for kino og tv, informasjonsfilm til alle landets legekontor og legevakter som har tv-skjerm for informasjon, opparbeide kontaktnett i kommunene, fagseminar og foredrag om temaet ut til hjelpeapparatet.</p>	<p>Kvalitetssikring av samtalen foregår ved at alle som bruker tjenesten blir spurt om å evaluere samtalen ved to konkrete spørsmål: Var samtalen nyttig for deg? Fikk du svar på de spørsmål du hadde før du ringte?</p> <p>Prosjektet er inne i sitt siste år og sluttevalueres av Helsedirektoratet desember 2011.</p>

<p>59 Informasjonsbrosjyre om overgrepsmottak</p> <p><i>Kontaktperson:</i></p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Helsepersonell ved 5 utvalgte mottak</p> <p><i>Tidstrom:</i> Fra 2009</p>	<p>(Offentlig) Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (NKLK).</p> <p>Helsedirektoratet er nærmeste overordnede myndighet og finansieringskilde.</p> <p>Oppdrag gitt av Helsedirektoratet.</p>	<p>(Universelt/Selektivt/Indikert)</p> <p>Brosjyren skal gi pasienter og andre personer kjennskap til overgrepsmottakene. Hva tilbudet består i og hvor mottakene finnes. Hensikten er at disse personene skal få kjennskap til hvor det gis spesialisert hjelp innen primærhelsetjenesten.</p>	<p>(Individnivå/Fagmiljø)</p> <p>Pasienter på legevakt og overgrepsmottak som har vært utsatt for seksuelle overgrep og/eller vold i nær relasjon, men også andre personer og fagpersonell som bør få eller ha kjennskap til tilbudet.</p>	<p>Brosjyrene informerer om hjelpetilbudet, hva seksuelt overgrep og vold i nær relasjon er, hva mottaket tilbyr, taushetsplikt og vanlige reaksjoner. Hvert mottak har fått tilpasset sin brosjyre med eget kart og besøksadresse.</p> <p>I tillegg gis det informasjon til andre hjelpeinstanser og konkrete telefonnumre.</p> <p>Brosjyrene er oversatt til 6 andre språk. Mottakene har ansvaret for å distribuere brosjyrene i sitt fylke.</p>	Ikke opplyst
<p>60 Nettverkskonferanse om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Venke A. Johansen rvts@helse-bergen.no + 47 55 97 66 95</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i> Bufetat Region vest og Fylkesmennes helseavdeling</p> <p><i>Tidstrom:</i> 2008–2011</p>	<p>(Offentlig) RVTS Vest</p>	<p>(Selektivt)</p> <p>Skadelige tradisjoner som kjønnslemlestelse og tvangsekteskap</p>	<p>(Fagmiljø)</p> <p>Alle hjelptjenester som kommer i berøring med problemstillingene</p>	<p>Årlig konferanse i handlingsplanperioden</p>	<p>Ut over deltakerevaluering blir tiltaket evaluert som del av handlingsplanene</p>

Tabell 4: Andre aktiviteter relatert til voldsforebygging

Aktivitet/program navn: Kontaktperson: Samarbeidspartnere: Tidsprom:	Ansvarlig organisasjon (Drevet av offentlig eller frivillig organisasjon)	Hva som forebygges (Universelt, selektivt eller indikert forebyggingsnivå)	Målgruppe (Individnivå, relasjon/ bekjente, nærmiljø/ lokal- samfunn, storsamfunnet eller fagmiljø)	Arbeidsmetoder	Evaluering
<p>61 Kartlegge drap i Norge i perioden 2004–2009 og komme med forslag til forebygging av drap.</p> <p>Drap i Norge i perioden 2004 – 2009: Deltakelse i skriving av Kontaktperson: Utvalgssekretær Egil Nygaard egil.nygaard@nkvts.uni-rand.no</p> <p>Tidsprom: mai 2009 til mai 2010..</p> <p>Samarbeid med: Norske eksterne fagpersoner og fagmiljøer samt University of Manchester, England, National Confidential Inquiry into Suicide and Homicide by People with Mental Illness.</p>	<p>(Offentlig) Helse- og omsorgsdepartementet</p>	<p>(Universelt) Hovedmålsettingen for rapporten var å oppsummere kunnskap om drap og foreslå tiltak for forebygging av vold i Norge, inklusive vold i nære relasjoner.</p> <p>Da drap er en sjeldent forekommende hendelse som forebygges generelt.</p>	<p>(Storsamfunnet) Gjennomgang av alle rettskraftige drap i Norge i perioden 1. januar 2004 til 1. mai 2009 (N = 132). Utvalget fikk en egen lov som ga tilgang til all relevant informasjon. Utvalget brukte informasjon fra mange kilder, for eksempel: politi, fastlege, sakkyndige, Helsetilsynet. Detaljert gjennomgang av nasjonal og internasjonal litteratur om sammenhengen mellom psykisk helse og drap</p>	<p>Detaljert kvantitativ gjennomgang av alle draps-sakene (N = 312) hvor man kategoriserte informasjonen basert på 314 forhåndsdefinerte variabler.</p> <p>I tillegg kvalitativ gjennomgang av en del av drapene.</p> <p>Intervju med hjelpepersonell (N = 43) i hjelpeinstanser analysert kvalitativt.</p> <p>Intervju av gjerningspersoner og pårørende til gjerningspersoner og offer.</p> <p>Litteraturgjennomgang. Vurdering av rettslige regler.</p> <p>Bistand fra eksterne fagpersoner og fagmiljøer.</p> <p>Stormøte med 117 møtedeltakere.</p>	<p>Utvalgets arbeid er en oppsummering av kunnskap.</p> <p><i>Utvalgets konklusjoner</i> var: Det er mange ulike årsaker til drap, og forebygging av drap må derfor skje på mange plan. Dersom man likevel skulle peke på en viktig faktor for at alvorlig vold eller drap skjer, må det være rusmiddelbruk, i første rekke av alkohol.</p> <p>Dette gjelder både drap begått av personer med og uten psykiske lidelser.</p> <p>Utvalget ga et bredt spekter av forslag til tiltak, oppsummert i 45 punkter i kapittel 16 i NOU-en. NOU2010:3 http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2010/NOU-2010-3.html?id=602257 NOU-en har vært til høring og ligger til behandling hos Helse- og omsorgsdepartementet.</p>

<p>62 Høringsuttalelse fra RVTS Nord i forbindelse med ny rammeplan for førskolelærerutdanningen i Norge</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Aud-Mari Sohini Fjelltun og Jens Samonsen RVTS@unn.no</p> <p><i>Samarbeidspartnere:</i></p> <p><i>Tidsrom:</i> 2011.</p>	<p>(Offentlig) RVTS Nord</p>	<p>(Universelt) Identifikasjon/avdekking av vold i nære relasjoner (barnemishandling og/eller barn som eksponeres for vold mellom foreldre).</p> <p>Barnhagene i Norge møter nesten alle barn, i 2009 hadde 88,5 % av alle barn i alderen 1–5 år plass i barnehage.</p>	<p>(Fagmiljø) Førskolelærerutdanningen og sentral beslutningsmyndighet samt barnehageadministrasjon, førskolelærere og andre barnehageansatte.</p>	<p>I høringsuttalelsen vektlegges viktigheten av tidlig identifikasjon/avdekking av vold i nære relasjoner (barnemishandling og/eller barn som eksponeres for vold mellom foreldre), og å gi barnehageansatte kompetanse på temaområdet og undervisning i faglig anerkjent samtalemetodikk.</p>	<p>Uaktuelt</p>
<p>63 Kartleggingsundersøkelse av landets overgrepsmottak</p> <p>Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin. Finansiert av Helsedirektoratet</p> <p><i>Kontaktperson:</i> Grethe.Johnsen@uni.no</p> <p><i>Tidsrom:</i> 2008 og 2009</p>	<p>Formålet med undersøkelsen var en systematisk gjennomgang av rammebetingelser og organisering, slik at en bedre kunne tilrettelegge for et likt tilbud ved alle mottak og sikre at alle overgrepssutsatte får et forsvarlig tilbud.</p>	<p>Kartleggingsundersøkelse av overgrepsmottakene i Norge. Prosjektet har hatt som formål å kartlegge hvordan situasjonen på mottakene er.</p> <p>Vi så nærmere på følgende områder: etablering, antall saker, tilgjengelighet, bemanning, vaktordninger, sporsikring, medisinsk og psykososial oppfølging, kompetansehevingstiltak og informasjonsmaterieell til pasienter.</p>	<p>Administrative ledere ved landets overgrepsmottak.</p>	<p>Et spørreskjema ble sendt ut for å belyse overgrepsmottakenes organisatoriske, økonomiske og personellmessige situasjon.</p>	<p>Alle mottakene besvarte spørreskjemaet. Resultatene ble analysert og rapporten «Overgrepsmottak i Norge 2009» ble utarbeidet.</p>

Litteratur

- Ahnfelt, Ellen. 1987. «Kvinnemishandling: fra privat problem til offentlig ansvar: en dagsordenbygging-prosess.» Universitetet i Oslo.
- BLD. 2010. «Fylkesmannens tilsyn med krisesentertilbudet. Veileder for fylkesmennene.» Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- BLD and HOD. 2008. «Veileder om regelverk, roller og ansvar knyttet til kjønnslemlestelse.»
- Eide, Ann Kristin and Hege Gjertsen. 2009. *Med ! eller?: virkninger av, og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativ eller supplement til straff*, NF-rapport nr. 14/2009. Bodø: Nordlandsforskning.
- Glad, Kristin Alve, Carolina Øverlien, and Grete Dyb. 2010. «Forebygging av fysiske og seksuelle overgrep mot barn - En kunnskapsoversikt.» Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Oslo.
- Grøvdal, Yngvil. 2004. *Familievoldskoordinatorerne i politiet*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Oslo.
- Haaland, Thomas, Sten Erik Clausen, and Berit Schei. 2005. «Vold i parforhold – ulike perspektiver.» Oslo.
- Hjemdal, Ole Kristian. 1997. «Voldsarbeid i Norge. Oversikt over tiltak og tilbud.» Høgskolen i Oslo.
- Jonassen, Wenche and Majken Paulsen. 2007. «Hjelp og behandling til personer med volds- og aggressjonsproblemer. En nasjonal kartlegging av tilbud.» Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Oslo.
- Justisdepartementet. 1999. «Regjeringens handlingsplan «Vold mot kvinner».» Justisdepartementet
- Justisdepartementet. 2008. «Veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner.» Justis- og politidepartementet.
- Lid, Stian and Reid J. Stene. 2010. «Mindre utsatt – men hvem utsettes hvor? .» *Samfunnsspeilet* 24. årgang.
- Major, Ellinor F. 2011. *Bedre føre var – psykisk helse*, vol. 2011:1. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Mossige, Svein and Grete Dyb. 2009. «Voldsutsatte barn og unge i Oslo. Forekomst og innsatsområder for forebygging.» Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Mossige, Svein and Kari Stefansen. 2007. «Vold og overgrep mot barn og unge. En selvsrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole.» Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- Myhre, Mia C., Anne Lindboe, and Grete Dyb. 2010. «Oppdager sykehusene barnemishandling? En kartlegging av utredningspraksis.» NKVTS og Oslo universitetspsykiatri, Oslo.
- NOU. 2003. «Retten til et liv uten vold.» 2003:31, Justisdepartementet: Statens forvaltningstjeneste.
- NOU. 2008. «Fra ord til handling. bekjempelse av voldtekt krever handling.»
- Pape, Hilde and Kari Stefansen. 2004. «Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep.» in *Publikasjonsserie fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress; 1/2004* edited by Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress Oslo.
- Politidirektoratet. 2002. *Politiets behandling av familievoldssaker*. Oslo: Politidirektoratet.
- Saur, Randi. 2007. «Vold i nære relasjoner – Forslag til felles opplæringstiltak for ansatte i relevante hjelpetjenester.» Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Oslo.
- Saur, Randi, Ole K. Hjemdal, and Trond Heir. 2011. «Voldsforebyggende forskning og undervisning ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.» NKVTS, Oslo.
- Stene, Reid J. 2003. «Vold og trusler i 20 år. Levekårsundersøkelsen 1983–2001.» Statistisk sentralbyrå
- WHO. 2010. «Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence.» Geneva.
- Øverlien, Carolina. 2010. «Children Exposed to Domestic Violence: Conclusions from the Literature and Challenges Ahead.» *Journal of Social Work* pp 80–97.

Vedlegg 1:

REGISTRERINGSSKJEMA

Beskrivelse av voldsforebyggende program/aktivitet

- Navn på instans som drifter tiltaket, organisatorisk tilhørighet og finansiering
- Hva slags program/aktivitet (evt. benevnelse) og kontaktperson
- Hva skal forebygges?
- I hvilken tidsperiode foregår aktiviteten/programmet (permanent eller tidsavgrenset?)
- Målgruppe for aktiviteten?
- Samarbeidspartnere
- Arbeidsmetoder/framgangsmåte
- Evaluering, av hvem og når?

Forebygging av vold i nære relasjoner har vært et nasjonalt satsningsområde de siste 10–15 årene. Mens målsetningen på 1980-tallet først og fremst var å forhindre menns vold mot kvinner, er også barn, menn og eldre kommet i fokus som ofre for vold i nære relasjoner. At kvinner også utøver vold er på samme måte tatt inn som en realitet. Forebyggende tiltak inkluderer dermed alle aldersgrupper og begge kjønn.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) har samarbeidet med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) om innhenting av informasjon om forebyggende aktiviteter og programmer i Norge. Resultatet viser et bredt spekter av aktiviteter, innenfor tre hovedstrategier:

- a) Undervisning, veiledning og kunnskapsformidling
- b) Hjelpetiltak, behandling, selvhjelp etc.
- c) Holdningskampanjer, aksjoner, informasjonsmateriell etc.

I rapporten gis det eksempler på forebyggende aktiviteter som drives både av offentlige instanser og av frivillige organisasjoner. Her finnes eksempler på så vel tradisjonelle arbeidsformer som utprøving av nye metoder og tilnærming til nye målgrupper .

Fire av fem forebyggende tiltak er drevet i offentlig regi. Dette viser at politiske incentiver har stimulert utviklingen i offentlig sektor på dette området.

Kirkeveien 166 (bygning 48)
N-0407 Oslo
Tlf.: +47 22 59 55 00
Faks: +47 22 59 55 01
e-post: postmottak@nkvts.unirand.no

ISBN 978-82-8122-045-4
ISSN 0809-9103